

DR. STECHER
KÖTTEN
72

ODAVÁGYOM...

Oda-oda messze vágyom
Hol a réten s virágon
Egy dicső mult emlékei
Lebegnek,
Madarak vig dalolását
Vidám csermely csobbanását
Megcsodálják, elringatják
A völgyek.

Oh a szivem oda vágyik,
Hol a szellő zsongva játszik,
Csókolja és öleli a
Virágot.
Ott a siven ott a lelken
Azon a szent, drága berken,
Amelyért O megveté a
Világot.

Ugy szeretnék oda menni,
Szent Ferencről beszélgetni,
Madarakkal elcsevegni
Felőle;
Drága lelkét megcsodálni,
Ihletését visszavárni,
Meríteni, táplálkozni ...
Belőle.

Szeretnék ott a virághoz
A kicsi kis ibolyához
Könnyes szemmel ihletetten
Borulni;
Umbriának csendes völgyén
Szent Atyánknak szülőföldjén

A madárral Istenemről
Dalolni.

Umbriának kedves völgyét
Szent Ferencnek minden léptét
Ahol csak járt, úgy szeretném
Bejárni;
Alvernának sziklaormán
A szeretet bábel-tornyán,
Amely soha össze nem dől,
Megállni.

Ugy szeretnék egyszer ottan
Földiektől elhagyottan,
Midőn a föld mély álomba
Elmerül,
Mint Szent Atyánk oly szegényen
Imádkozni csendes éjén,
Az Istennek beszélgésként
Együtt.

Ott szeretnék minden este
Mikor az ég kékre festve
És ragyogó csillaggal van
Beszórva,
Istenemhez égbe kelni,
Szerelméről énekelni
Mig csak nem üt az utolsó
Nagy óra.

Assisibe, oda vágyom,
Ahol a kis ibolyákon,
Erdőn, mezőn, minden egyes
Virágon
Boldogságom szerzőjének
Az Ur kedves kertészének
Ihletését, kezenyomát
Találom.

fr. Celestin.

Életértékelés.

A jó Istenhez ment kis Celestin testvérünk sirdombja
fejfáján ez áll:

" Itt nyugszik
fr. Katona Ferenc Celesztin,
élt 20 évet,
meghalt 1929. febr. 10."

Oh mily sokat és mégis mily keveset mondanak e konor szavak! Nekünk ez nem lehet elég. Egy életet így elintézni nem lehet. Életértékelést végzünk tehát.

o g y a n i t é l j ü k m e g é l e t é t ? - A természetcs világból vett köpzetköre és értékelmélete utján; világnézete és életszenlélete alapján, vagyis kegyelmi és orényi szempontból; s végül tulvilági értékelés mérlegelése szerint. Más szóval élete 3 nagy világhör kapcsolódása: a " földi" - " kegyelmi" - s " megdicsőült világ" ölelkezése.

I. A " földi világ" - ból a t u d á s é s a j ó s á g egyedül az, ami a kegyelmi világrendbe is beletartozik s azzal együtt belenyilik a megdicsőült világba.

II. A " kegyelmi világ " alkotalemei: alap, keret, tartalom.

1/. A l a p : tudás és jóság, melyeken megnyugszik a kegyelmi világrend. / 2 ország, 2 alappillér. /

2./ F o r m a. Vezérszeme: Isten. Keretszeme: ferencesség. / Istenszeretet; világnézeti alapelvek. /

3./ T a r t a l o m . Minden élet fenntartó elemei : viz, kenyér és levegő. Lelki életcszomjátoltó itala: keresztcs ferencesség; kenyere: Ostyás ferencesség; s levegője : dalos ferencesség, /poéta! /

Zsenge, nyílc tavasz életéneke szépséget, bájt e pár kivá-

lasztott lélekgyöngy ád; egyébként lelke Isten műve, kaleidosz-
kopja, melyet ragyogásában belátni és örökké csodálni csak a

III. "Megdicsőült világ"-ban fogunk, amelyben szintén
élet, erőteljes, diadalmas élet folyik, melyet azonban leír-
ni és megítélni nem vagyunk hivatottak.

A "földi világ" még nagyon zavaros visszatükröződésű ka-
leidoszkóp vetület, ki kell belőle választani az egyedül ér-
tékes elemeket, életfenntartó ducokat...

A "kegyelmi világ" egy fcselő, nyiladozó, drága virág -
bimbó, földi mennyország és igazi világszépség, mely a "Még-
dicsőülés világába", Isten dicsőségs kinyilatkoztatásának é-
lő biróalmába nyílik és tökéletesül bele...

A jó Isten legnagyobb dicsősége a kegyelmi világszférá-
ban virágokkal megkoszorozott ékes, diszes lélek. Tanulmányunk
tárgya lesz tehát megboldogult jó testvérünk életének a "föld-
di világból" a "megdicsőülés világába" fejlődő "kegyelmi vi-
lág", melyet természetes földi életében élt le, hogy vég nél-
kül folytassa a meg nem szűnő örök égi Hazájában...

KEGYELMI VILÁG.

1. ALAP.

Tudás és jóság .

Emberck a világban -?? Elindulnak egyenkint eléjük sza-
bott avagy maguk kijelölté utaikon és a saját természetükön ki-
vül az élet, a kortörténelem s társadalom indításai mellett
különfélekép játszáck el szerepüket a világszínpad felvontatott
függönye előtt, esetleg a kulisszáck mögött. Nekünk azonban
nincs szükségünk sok kérdőjelet felállítani a téren, hisz nem
küzdünk világproblémával. All az igazság:Életfogytiglani örök-
élet- s megdönthetetlenül a jelen. Összefüggést miért nehéz
keresnünk? Bonne állunk képességeinkkel s ösztönérzeteinkkel
a földi nagy világban s ki kell jutnunk a megtisztult termé-
szetfölöttibe. Az isteni kegyelem s egyéni természetünknek a
joságos Isten s ez anyagi életvilág között harmoniát kell te-
renteniük. Négy szeráf-szárny adja ezt meg: tudomány, művészet,
erkölcs és vallás. Végelemzésképen azonban a kegyelmi világ 2
alappilléren nyugszik: sokat kell tudnunk, alakítani magunkkal
a nagy világot és jónak kell lennünk, nemcsak; isteni életet

élnünk. Tudomány és erkölcs, tudás és jóság- melyek át és be-
lenyílnak a mi életünkől és világunkból a jó Isten örök vi-
lágába. Aki a töről metszett igazi evangéliumi életet megér-
tette, mindent ez irányban állít be életébe. Az ember:homo
Dei- a felcset világos...

uskin szavai:"...fchéritjük a gyapotot, edzünk acélt,
finomitunk cukrot, formálunk edényt, csiszolunk üveget, fes-
tünk porcellánt,- ándc csak egyetlenegy élő lelket földerítc-
ni, csak egyet megacélozni vagy megtisztítani, csak egyet ki-
művelni, széppé tenni- alig...."- Elköltözött jó Celesztin
testvérünkkel jól esik nekünk e szomorú, korunkat jellemző vá-
dat az ő csetében megcáfolva visszautasítanunk. Egyszerűen az
által, hogy ő megértette, mi volt a jóságos Teremtő célja az
értelen fáklya világának kigyújtásával lelkünkben, t.i. hogy
a fényt, világosságot és a halhatatlan igazságot szeressük és
egész lélekkal keressük. Önszivünk s lelkünknek nemesítése-
más ezrek széppé tevésére eszközül beállítva.

Ándc:"Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum."
/I.Kor. 3,19./ Most nem bölcselkedünk, helyes értelenben a-
zonban:" A tudomány a nyolcadik szentség." /Szal. sz. Ferenc./

Kedves jó Testvérünk tul állott az elvek harcain, biz-
tos iránytű vezette. Ő törekedett a jó pap csményképét ki-
alakitani önmagában. Sokat, fáradhatatlanul tanult. Olvasott
kifogyhatatlanul, állandóan a könyvtárt bujta. Mindent, de
mindent akart tudni. S hogy nem felületesen, bizonyítja, az
hogy az olvasottakról utólagos vitákat és mások vélemény nyil-
vánítását kérte. Mindent tárgyilagosan fogott fel. Széles lá-
tókörben forgott s mindezeket lelke kitermelésére és értéke-
lésére használta fel. Tudományos értekezéseket jegyzett fel
magának a fizika, irodalom terén; így a rádioról, molkuláról,
atomról,elektronról; a modern líráról, újabb költőinkről stb.
Mindem apróság iránt volt érzéke. Feljegyzéseiben találunk
igensok matematikát, geometriát, utlcírást, szöszedtet, vér-
nyomás és láz-hőfok lejegyzéseket stb. stb. Kötelességszerű
tanulmányainak jeles, kötelességen felüli olvégzéséről nem is
szólunk. De önnevelése nem volt egyoldalú:hasznos tanácsokkal
is ellátta magát a jellem neveléshez. A lelkiélet könyvci c-
lötte ismeretesek valának. Ezekből alakította ki szépséges
psychológiáját; így lett egész egyénisége:jóságos, édesen ne-
leg.

Csodaszép lelke volt,- vonzó, másokkal szemben csupa átadás , kedvkeresés, keresett érzelmesség nélkül. Hány kedves epizódot örönk szivünkben róla!... Jóságos lelkével elevenen él lelkünkben. Meghódította szive jóságával nemcsak a mi szivünket, de az égi Királyét is, ki oly hamar megkivánta őt, e hódító lelket.

Értelom és sziv! Két titokzatos áramforrás, melyekből minden jó és rossz fakad; két alappillér, melyeken Jó vagy rossz világ élkül, áll vagy dől.- De virágba csak az és akkor szökken, ha előbb bimbó életet élt. Vagyis jó élet és jó lélek csak jó szivnek és egészséges léleknek lehet a gyümölcse. Példá rá jóságos és okos kis Testvérünk - fr. Celesztin.

2. FORMA.

Vezér és keresztieszme.

"Forma dat esse rei". A forma az, melyáltal valami az-zá válik ami. A léleknek a formája alkotó Istene. Ő ad neki életet, szépséget, kellemet és bájt. /"Saját képére"/ Ő a léleknek az éltetője, szépsége, boldogsága és örök eélja: "Fecisti Domine ad te" - gyönyörűen mondja sz. Ágoston. Jöhet az élet minden élvezetével, mosolygó kelyővel, és izzó örömevel; szépségével lebilincselhet, csillogásával elkápráztathat, Istenközelséget sohasem teremt - s eljön az óra, perc és pillanat, melyen minden racionalizmus, materializmus, pantheizmus ellenére felgyul a Teremtő alkotta lélekben az isteni vágy és szivében az Isten utáni szomj: "Quia fecisti Dne ad te et ingemitum est cor nostrum, donec requiescet in Te!" Isten a forma, ki vágyával magához ragad minden értelmes lényt. Minél tökéletesebbek lesznek a lelkek, annál inkább mintegy igaznak látszanak egyes filozofusok téves nézetei, hogy t.i. az abszolútum én és uralkodik mindenben.../Intellige recte!/- akik az Isten lelkétől vezéreltetnek, azok az Isten fiai.

A jósághoz a tudásból elegendő az Isten lelkéből fogant főparancs átélése, hogy életművésszé váljunk: "Szeresd a te Uradat"...ha valakit szeretsz, vagy szerethetsz parányi lelkeddel, erőddel vagy képességeddel, hát szeresd Őt végtelen, tevékeny szeretettel, mélységgel, bensőséggel. "Isten a szeretet."

Akkor szereted Ot igazán, ha elmondhatod Atyáddal: Istenem és mindenem! Drága Colesztin testvérünk édesen szeretted nagy jó Istent. A fájdalomtól énkelt szivében a szeretet fohászó nagylánya égett. Hiszen csak magán elmélkedéseit, imádságait kell olvasnunk, s a lelkünk könnyekig előzékenyül. Róla is állnak Thode sz. Ferencről mondott szavai: "Dalolt az Isten trubadurja, mint testvére a madár, énkelt Alkotója és a természet iránti végtelen szeretetéről." Istenszeretet!...O, mi szép, o mily menneien szé vagy örök szeretetnek nagy örök szerelme!

Erről az égő istenszeretlemtől tesz tanuságot s egyuttal ferences drága lelkületére beragyogó fényt risszionáriusi lelki hevülte, vértanui vágyedása, mely a lelkek szerelmessé nevelte Ot.

O, mily boldogító, ha valaki közraműködhetik az emberek üdvösségére. Megmenteni az eltévedt, bojtorján után haladó embort. A boldogságra teremtett emberrel megismertetni a végcélt és visszavezetni az eltévelyedetteket a nyájhoz, vállunkra venni, magunkhoz ölelni szeretettel őket. Visszaadni őket az élő Jézusnak... O én Uram, Jézusom! Ne vedd meg kérésemet-habár méltatlan vagyok és érdemtelen az én gonoszságaim miatt a meghallgatásra, de azért mégis bizom isteni Szived végtelen irgalmában,- add meg nekem is azon kegyelmet, mikor méltóvá leszek róla, hogy én is veled közreműködhessen az emberek üdvözítésében. Látom, lelki szemeim elé tárulnak azo szegény, tudatlan emberek, kik, vadul, nem ismerve szent Evangéliumod tanítását...igy boldogtalanságban élnek, pedig hány van közöttük, kik ha megismernének,-lángoló szeretetre gyuladnának a legn. Oltáriszentségben levő szentséges Szived iránt.- Látod édes Jézuskám, gyarló vagyok, de a te segítségével megismertethetnék velük a te atyai jóságodat, és mily boldogok volnának ők, ha tudnák, hogy te önekik is Teremtőjük, Főntartóju és jóságos Atyjuk vagy.- Édes Jézusom, kérlek tehát, add nekem a te kegyelmedet, hogy elhessenek és megmondhassam nekik, hogy ők is végtelen boldogságra vannak teremtve, és hogy tehozzád a te imádasodra vezessen őket, hogy szeretetednek ezen Szent-ségében a legmélt. Oltáriszentségben minél többen imádhassanak mindörökké, majd az örök boldogságban is".

Átmonet e sorok ferences világszemléletére is. Schneiderwerth szavai szerint: "A ferencesség a Jézus Kr. iránt va-

retetnek a vallása."- Ha nézzük őt, szellem s szive melegit, mint a tűz, a nélkül, hogy tudná; lelke vonz, mint a mágnes, a nélkül, hogy akarná. S ha okát kérjük, sajátosságosan ferences lelkületévek kell válaszolnunk.

Minden ember életében lényegkérdés, hogy mily világnézet embere, mily kérdésekkel küzd ill. áll szolgálatukba. Világnézet...Világítótorony az élet fekete tengerén, szükséges biztosíték az élettáram mederbe-terelésére. Minden homály elosztója, minden igazság vezető útja. Harmonikus élet gazdag kivirágzása, vagyis inkább ennek termékeny kifejlődése.

Abszolút életprogram: az Isten akarata. Részlet-megvalósítása az eszményi franciskánizmus.- Franciskánizmus! Te fenséges nagy név, de nem tartalom nélkül, mely természetes ellenszenvet soha, annál inkább tiszteletet és meghódolást követelisz; nemes származásod méltó rokonságot terem számodra.-

A ferenceség lángolás, tűz, élet...Mondhatjuk, hogy jó kis Testvérünk jól átértette,- mert sokat tanulmányozta- a hamisítatlan ferences szellemet, melyet egyszerűségéhez képest követni akart. Kívülről közönséges élet, belülről rendkívüli mely azonban csak abban állott, hogy különbözött a felületes közönségestől.

Ferences lélek volt ferences eszmékkel: más lelkület, alázat, egyszerűség, szelidség, türelem, vigkedély, testvéri szeretet, természet s munkaszeretet- melyeket pontosan részletezni lehetetlenséggel határos. "Örömtől sugárzó arccal nemek, a szent ház lakói a korusra, -irja- o mily boldog vagyok, hogy én is e szent hajlék lakóinak egyike lehetek...az ő kis lantosa, nagy trubadurjának örömteli vidám gyermeke..."

Öntudatos, energikus lélek, elvű, igazságot mélyenérző lelkü s komoly lelkiimeretességü. "Mi is könyvekre fakadhatnánk- olvashatjuk nála- mint szent Ferenc atyánk a kis ibolyá nál látván, hogy a legkisebb teremtmény is mily tökéletesen teljesíti kötelességét...Ott van a hangya...Mózes...fájdalom, az ember nagy közömbösséggel tapos rá jötevéjére s oltja ki kicsi, de tökéletes életét. Ilyen az ember..."

Hamisítatlan ferences lelkének bizonyosságát mutatja a sz. Ferencről tanult üde s őszinte természet-azertetc. Erre vonatkozólag költeményeit kell vizsgálni: dalolnak belőle a madarak bájos csacsogása, a virágok zenélő meséje, a nagy minden-

ség erdőkoszoruzta meleg szenlélete.---

Ferences olvekkal beléállni ebbe a nagy-nagy világba-
édcs je Istenem- mily boldogságos érzés, éltető erő, meggyő-
ződés ez. Tudni azt, hogy a lelken sz. Ferenc lelkétől itta-
sult, drága Isten-erőktől duzzadó s halhatatlan lelkeket égőn
szonjazó...

Ez az ő lelke...Ez az ő kerete, melybe szépen illatozó
lelkének fejlődését beállította.-

3. TARTALOM.

Minden élet fenntartó elemei: viz, kenyér és levegő. A
mi kedves Testvérünk lelkiéletének itala:keresztes ferences-
séggé, melyet szonjazott; kenyere: Ostyás ferencességgé, mellyel
táplálkozott; s levegője: dalos ferencességgé, melyben állan-
dóan élt.

A. Keresztes ferencessége.

A szentség fokmérője: mennél több szenvedés, türelmes
keresztthordozás, forrobb szeretet, mélyebb megalázódás."Szé-
val a kereszt! Szép és örökmegható a könny és bánat, mert e-
zekből kél a bünbocsánat s az örök szép égi koszoru. Aki nem
szenvedett sokat, mélyen és igazán, nem fog soha nagyot alkot-
ni. A szentség és tökéletesség össze van foglalva a szeretet
e jelében:kereszt! "Egyetlen gramm a keresztből többet ér, mint
millio kgr. az imádságból; egy nap a keresztben, mint minden
más lelki gyakorlat."/St. Viktoria III.5./ "Mért kell nagy, ne-
másztillü lélek a szenvedés érzékeny, meleg megértéséhez, mert
a szentség gloriolája csak töviskoszoruzott homlokokat és csak
keresztrefeszített sziveket övez. Évekig betegeskedni s mégis
mindig vidámanak lenni, ez oly művészet, melyet a világ iskolá-
jában nem lehet megtanulni. "A szenvedés az Isten szeretetének
a záloga s a vig kedély az erőny gyümölcse..."

A mi je Celestin testvérünk műterme, hol a türelmes
szenvedést megtanulta, a koragy volt. Itt dolgozott, hogy Jé-
zus isteni vonásait magában kialakítsa, lelkének vásznába be-
szője . Mindenesetre, akinek érzékeny, minőség a lelke, meg-
érzi kissé azt, mi lelkével, annak jobb érzelmeivel ellentét-
ben őt érinti. Hiszen ebben áll a kereszt lényege is, de a föl-

emelkedésben annak **örösz** **szivolta**.- Így ezen mélyértelmű mondatot találjuk feljegyzései között: "Én azonban nagylelkűségre számítottam. Azt gondoltam, hogy ezt csak nagylelkűséggel érem el." Vizita alkalmával írta e sorokat, hogy nem panaszkodott. Szóval valamennyire érezte mégis lelkém betegsége súlyát, okozni azonban senkit sem mert- talán még gondolattal sem. Teljes megnyugvással, szent engedelmisséggel fogadta ügyének sorsfordulását, pedig mennyire fájt neki a meleg "fészekből való kipottyanása". Mégis, mikor részvétüket fejezték ki előtte, így szolt édesanyjához is: "Ti azt gondoljátok, hogy sokat szenvedek. Nem is érzem, hogy beteg volnék." Persze, hogy nem érezte, mikor életelenné vált a keresztviselés. Szerette keresztjét és békés mosollyal ölelte magához, **hogyan**, mikor a keresztviselő Jézus jegyese volt! Nem kell jobb bizonyíték erre vonatkozólag, mint saját sorai, melyeket emelkedésciből vettünk:

"Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét, tagadja meg önmagát és így kövessen engem." Add nekem Uram a keresztet, a szenvedést, hogy kimutassam Irántad való szeretetemet és hogy ezen kereszt legyen üdvöm, melyet Te adsz nekem Atyám s amelyet örömmel ölelek magamhoz, mert édes, mivel a Te szent Fiad megszentelte azt, mert könnyű, minthogy Krisztus segít nekem és én segítve Krisztusnak hordozásában. O, ez édes és könnyű kereszt, melyet örömmel kell megcsokolnom mindennap és magamra vennem...melyet Isten végtelen jósa adott nekem, hogy általa boldoggá tegyen az Ő legkisebb szolgáját. Ezt a keresztet ölelem magamhoz mindennap, ezért nem bírok soha elég hálát mondani az én Teremtőmnök. Erre a keresztre kell mindennap...magamat szegeznom...örömmel és hálával veszem Uram magamra ezt az édességes keresztet, melyet ha örömmel és szorosán ölelek magamhoz, elnyerem azt a boldogságot, melyet végecélul rendelt nekem az én Atyám."

Ezeknél hűségesebb szavak nem kellenek k. Celestín testvérünk keresztviselő ferencessége, ferences keresztessége mellett. Nagy a kereszt, mint annak viselője, mert gyümölcse, értéke az örök háza. A kereszt életünknek, mint ez a keresztnek felmagasztosítója, - joles példa rá jolelkü Testvérünk kereszties ferencessége, ki a halál utján járván is így önkelt:

" A mindent éltető Napot se látom,
Keresztem csücske arcom árnyba vonta,
De, hogy keresztem édes, jó meleg,
S rajta keresztül Isten Napja rám tűz,
Azt érzem, élem csendesen, naponta..."

/ Lennék!...s vagyok /

Záradékul mit mondjunk szenvedéseire, hős, fájdalmas
lelkére: -

"Te akartad, Uram, mert így szép az élet:
Harcos, könnyesen, győztesen..."

/ Klement I. /

B. Ostyás ferencesség.

A szent fogadalmak a szabályok betartások által elyn -
ná lesz a szerzetes, mint a Szent Ostya: "Ostya, mert a rend-
szabály áldozattá tesz; szent, mert megszenteli a szeretet,
/ Benigna / a legtokéletesebb belső hasznalatosságot a Szent
Ostya s a szerzetesi jegyes-lélek között a szent fogadalmak a
Szent Ostya főtulajdonságainak egykevégi lemintázásai - révén
kapjuk: fehér Ostya - fehér lélek; alázatos Jézus - engedel-
mes szerzetes; igénytelen fölség - szegény boldog jegyes lélek.

Vannak szüzeink. Az Ég és Egyház ékei, büszkeségei! Van-
nak szüzeink, gyönyörű szép alakok, a szent kereszténység leg-
szébb diszei, szemre is, lélekre is és szívre is gyöngyök! Ez
után gyöngyök! a szüzi lelkek az Isten virágai; ez aztán a
keszoru!" / Prohászka /

Mily öröm az, hogy sokan megértik e szókat: "Az Isten
szólit minket", hogy szüzen, ifjan, fehérén álljunk elébe -
"kéz a kézbe;" Drága lelkek ezek, akik meghallják a "qui
petest capere" igéket:

"Én akarom, mindenem, hogy virulj
Ifjan, fehérén, diadalmasan,
Fehéren, szüzen, aminő fehér
És szüzi a lelked..."

/" Alexius" /

Az igazi gyönyörűség a fehér Ostya élvezése s az a szép.

lélek a jó Istennek. Ezek a művelt, uri lelkek, akik nem külsőleg, de belső hasonlatosságot tudnak teremteni lelki énjük s isteni legszebb Ideáljuk között. S így van ez jól, mert így értik meg egymást. " Nem jó az embernek egyedül lenni".- pa - radicsomi szavak igazsága általános érvényű. Magyarázni nem kell, érti ezt mindenki, akinek emberi szive és érző, szerelomre vágyó lelke van. Szorjazni és élvezni Öt, hogy enyém legyen, aki szivemre legméltóbb... A vérző, csalódott szivcek tragédiáját, esetleg tragikomédiáját eléggé ismerjük.

Te jó Istennek gyönyörű galambja: szerzetesi jegyes-lelek! Te, akire ez a világ igazán nem volt méltó s aki szeplőtelen légkörben akartad leélni a te rövid életedet, de jól választottál! Szivvedre hallgattál,- a jó Isten szólt belőle,- édes Jegyesre akadtál, és újból megnyílt a paradicsom kapuja, midőn eljegyezted magad Övele. O szép nap, o boldog, drága nap, midőn minden, de minden vasárnapi mezbe öltözött s virágos lelkek mártirkoszorus szivvel övezte körül. S te édesen élvezted a rózsás napok mennyei boldogságát: mikor minden tövis illatozó tűzben ég meg; s a mézeshetek égi gyönyöreit: mikor a szivcek a boldogságtól csak- szeretni tudnak... Beléptél a paradicsom előtted is megnyílt virágos kapuján- A Jegyessel: kéz a kézben gyönyörítettan, mennyországos boldogságtól álmódózva... O de jó-ságos is a jó Isten, hogy ennyi paradicsomi gyönyört teremt a szegény, de drága emberi lelkeknek.-

Elragadtatva írja ebaálkedéseiben: "Mily magasztos, mily gyönyörű, főnséges angyali élet a szüzesség. Elnézem az oltáron a fehér liliumokat és úgy tűnik fel, mintha ott az Ur Jézus oltárán az Élet közelében frissebbek, szebbek, illatosabbak lennének, kűm a kertben,- bármily szép is, bármily illatozó is- néha-néha mégis rászáll az ut pora, s bizony rászorul a reggeli harmatra. Az Ur oltárán azonban mindig fényes, mindig hódig hófóhér marad, míg csak az Urnak illatozó élte vége el nem közeledik s akkor szirmai lehullanak és csendesen, fohéren, szépségesen, boldogsággal szirmai az Ur házára borulnak, mintegy átölelik a szentségi Jézust... Ez az élet a boldog, gyönyörűséggel teljes az édes Jézusnak: virág lenni, hófóhér lilium és leszakíttatni magát az Ur Jézustól, aki maga mondja: "Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket!"- Virágozni, illatozni az Urnak s midőn elérkezik a virághullás

ideje, lehullni az Ur Jézus szentséges Szívére s illatunkkal, fehér, tisztalélekkel fölszállni az Ur örökké tartó örömébe, - az Ő inadására..."Ezek a lelkek nem látnak mást, csak boldogságot; nem éreznek, csak Krisztus szerelmét, s szívükben őg a Jegyes csókja. Egy vágyuk van oly mély, mint a tenger, - s vágyó ölelésük, mint a rozsabimbó, szüzfű: O szítsd szerelmed egyre jobban!...Nincs is szebb szépség égen-földön és szebb öröm a föld színén: "Tüske, bogács közt is sértetlenül nyíló, Jézusra néző kis fehér virágnál", o nincsen édesebb!...

Ez voltál és ilyen, édes kis Testvérkém, aki tömjénes és illatos oltártrónus körül virágot hintettél: "csupa fehér színt köröskörül", - s e mellett csodás, szépséges nagy jövőt tomítottél: "repülve szálltál a Szerelmem, a Tűz, a Nap felé!"... A Amily fehér volt, ép oly szerény és engedelemségű megadással mártirörömmel a neki kiszabott szent keresztet s alázattal ez édes máglyán. Ugyszintén szegényen, vágytalanul, -mint elrejtett Krisztusa a fehér Ostyában.

C. Dalos ferencesség.

A dalos lélek ferences lélek: virágillat, madárdal, csillagragyogás, - szomben- szívben...Ezért áll így is: dalos lélek a ferences lélek. Ferenc Atyánk is dalolva énekelt nagy Isten-szeretetről, mint szép Naphimnusa igazolja. Ideális költői lélek volt, nem lehet csodálni, ha az Ő hű fia Atyját ebben is követte. Daloló élet szűs csókjától kigyul a lélek fehér tüze. Áldott, jóságos lélek, ki jó Istene napsugaras mosolyát s meleg szeretetét csókbró köti és úgy csokolja bele a drága emberi szívekbe. Szeretetünkre méltó, avval övezzük és gazdagítjuk is, ki szívünk mélyeiből a szebb világ és a szebb élet megnyílt mélységeiből táplákozik s annak pazar kiáradását hinti szét az eszményekért rajongó emberi lelkekbe. Az ilyen lélek hirdet több tavaszt, több derűt, több melegséget s az ilyen lelkek emelnek, visznek, huznak a "Kék vizek" s a magasságok felé. Ezek adnak új érzéseket, új himnuszt és éneket ajkunkra. Az ilyen ideális, költői lélek lelkesedő, napfényes, érzésekből tetteket kiváltó, erőteljes, nemes és tiszta magaslatocon élő mélységes egyéniség, aki a lapályt, a közönséget lenézi s erdők lehetéből él. Eszméket hirdet, zengő lélek,

ki életével énekli Te Deum-át és árasztja a szeretet páros-
rozsás és ártatlan fehérliliomos élete illatát. Minden csil-
logás és fény, minden ékesség és dísz kiárad az olyan lélek-
ből, melyben az öröm és szeretet hurjai zengenek s az olyan
szívből, mely meleg és szép. A szépnek tudunk örüvendezni s a
szépnek elhetvédsá bánatossá, igen bánatossá tesz. Mégis vi-
gasztaló e nagy-nagy szomorúságban, ha a jónak és szépnek va-
rázsa legalább emlékeiben él. Mint valami gyönyörűséges rozsá-
ból, - árad ki annak illata lelkéből, szelleméből...

Fehér ruhában, fehér szívvél, fehér lélekkel- dalosan
kell ünnepelni. Ez a mi Celesztin testvérünk élete: Ünneplés
fehérben- dalosan... Fehér Ostyás lélekkel, dalos, muzsikáló
szívvél... Lelke finom érzéseit, vágyait, szerelmi öleléseit
Jó Istene iránt sokszor papírra vetette, ezek az ő szépséges
költeményei. Nem tulsok, számuk 30 körül van, melyek kéznél
vannak. Sok el is vészett s igensok azok száma, melyeket meg
nem örökitett. Hangsúlyos és időmértékes versok, különféle
klasszikus és újabb formákban. Legnagyobbak a "hivatus" /sz.
Ferenc hivatusa/, és a "Mécsvirág"- gyönyörű allegorikus dall-
játék a kis Jézuska életéből. Továbbá: "A magyar barát, Canti-
cum, Umbria völgyében, Oda vágyom, Szent Ferenc a viharban"-
ferenceselek; "Féli dal, Tavasz dal, Trilla, egy májusi dal, stb,
idillikusak. Igen szépok még: "Lonnék s vagyó", "Arató dal, Ka-
rácsonyest, A temető halmán, A nép barátja, Az élet tengerén,
A koldusfiu, Bus bárányfelhők között, kialudt az örök mécses,
Vigilia, -stb.-

Bírálni nem akarjuk őket, jelen esetben csak egy-két
szébb idézettel szolgálunk. Mélységos bensőség s lírai meleg-
ség azon rezonáló felületek, melyek visszhangra találóak ér-
zékeny lelkünkben... Lássunk akkordokat, melyeken a szeretet
muzsikáló hangja száll tova, annak a "kis madárkának" köttás
füzetéből, ki "dalos szívvél, éneklésre felfészülve, szárnycsat-
togva vidám kedvvel" röpült fel a magasba, igen magasra és
mindörökre máshova, hogy ott szüntelenül dicsérhesse a jó Is-
tenkét, monnynek, földnek jó Urát, kicsikélnék gyónolát."

Egész életét lehetne megvilágítani költeményeiből. Így
lelkének fehér életét, melynek visszhangja topon énekli :

"Fehér a föld, az ég tenger...

Fehér világ...

Fehérbe' lenni jó.-

Fehérbe zengi téli szél

Fehér dalát

Fehérbe hull a hó... /Téli dal./

Szive passziflorás címerezéséncik eredete:

"Virágszál te is kicsi virágom

Virágzásod csak az Urnak szolgáljon,

Mert Ő téged úgy is nagyon megáldott,

Szenvedése szent jelével ellátott.

Szűz szivedre szurta szegét kezéncik,

Szűz szivedet szerzte meg helyéncik.

Bármerre is bármely helyen meglátlak,

Te benned a Teremtőre talállok.

Rád talállok e virágban Krisztusom,

Könnyeimet keresztedre hullatom.

Szemeimnel e virágot szemlélcem,

Lelkembem a szenvedésűt állom."

/Umbria völgyében./

Kicsi völgyi ibolya volt, aki Teremtőjének virágszára he-
vőben illatozott édesen, virágzott szeliden. Élete ferences-
alvernás-kálváriás élet volt, ezért találjuk nála néha a bána-
tos világszépség halk felsóhajtását:

"Nem ízlik már a sarkicsillag,

Kialszanak az égi fények.

Igy járok én, irgalmas Isten,

Amíg Tehozzád visszatérek:

Pislákolok, meg újra égek,

Hily jó, hogy így csak újra égek"

/Ad primam./

De mégis csak mindig visszatér a bizalmas hangulatra Is-
tenéhez: "Tenger tüzekre szomjuhozva", mint "Mikor a föld ki-
sért" c. versében belátja, hogy:

"Mégis jobb így ének nélkül..."

"Zengő szívvel, hang, szó nélkül..."

"Aratgatni konkoly nélkül

Lelki buzát égi rónán..."

Pedig:

" Hej, lennék! lennék én is, csak lehetnék
Sóvárgó lelkü turista gyerek
Kószálója istenes hegyeknek
A napsugár hol végighentereg..."

" És ahonnan messze-messze néznek
Titkolt örömtől reszkető nagyok..."

Ily vágyó sóvárgás "betüzi" lelkét s e betükből egy-
egy sóhaj néha kipereg:

" Lonnék... De nekem más tisztség jutott."

Mily kedves e megadás hangja. S tovább:

" A mindent-éltető Napot se látom:
Keresztem csücske arcom árnyba vontá,
De, hogy keresztem édes, jó, meleg
S rajta keresztül Isten Napja rám tűz,
Azt érzem, élelem csendesen, naponta..."

/ Lonnék! s vagyok?.../

Ilyen az ő lelke: mindig derűs, mindig jóságos, mindig
ferences. Sz. Ferencet "boldogsága szerzőjének" nevezi s az ő
hív. szavának ránézve "parancsolólag hatolna volt".

"Lelkem szavára földeregett
S követtem őt a hű Ferencet
S boldog valék az ő körében...
De nem időzhetem soká ott..."

/ A magyar barát./

Annyira szereti Ferenc atyját, hogy mindent alfelejtethet

"Csak egy marad...sz. Ferenc maga,
mert őt a lalkem nem feledte el,
Hivem megőrzi őt a hű kabal."/U.o./

Missziós lelkének kinsce régi vágya:

".....a régi vágyam
Hajtott-üzött folyton engem,
Lelkekre szomjazott a lelkem."

A "Tavaszi dal" ifju életék tavszos halálána' allegori-
ája. Tavsz van s mégis

"Hull a virág, hull a levél-Erre-arra
Linha csupán halni jönne -A tavaszra"

"Hull a virág, hull a levél-Erre-arra

Hadd hulljon, hisz halni jött csak-A tavaszra!"
A Krisztus követés boldoságát ecseteli a "Primíciájá"-ban:

" Akik csendben Téged követtek,
Akik keresztet: megtaláltak,
Kiket lábadtápostá utra
Vezettek titkos égi vágyak.
Fölvették enyhe szent igádat,
Keresztesen, halkán követtek,
Fehér vágyak, pirostüzekkel,
Felyek szemükből integettek".

Csodásan kedves, midőn a betlehemi Jézuska előtt állva
bátrán megmondja:

"Nekem a lágy ajku mosoly nem elég,
Nekem az ajk maga kell, melyről az lesugárzott"

"...nem elég a mosoly, nekem nagy tűz szeretet kell."

Erkölcsei szép elveit, lelke finomságait nagyobb össze-
függő költeményeiből ismerhetjük meg: Hívás, Hécsvilág, Kol-
dusfiu. Álljon még itt költői művésze lelke igazolására a: kará-
csony várás karácsonyi lélekkel.

"Tele van a lelkem ma mosolylyal...

Tele van a lelkem e léggel,

Nyílnak a titkok az éjjel...

Tele lesz a lelkem az éggel..."

"Fagyos ridegen, jéges hidegen,

Hév lelkem repeszi a várt idegen.

Egy szent idegen, kit csak idebenn

Hol vágyaim égnek,

Forró melegén, égő szíven

Ismertet az ég meg..."

/Vigilia./

De nem megyek tovább, Ha kezembe veszek egy kaleidosz-
kópot, ahogyan és ahányszor fordítom, úgy és annyiféle szép-
ség tűnik szemembe.

Az életnek minősége, értéke a lélektől függ, minhogya az
élet - lélek: borús lélek-borús élet, dalos lélek-dalos élet.
A termékeny, nemes gondolatokkal teli lélek ad az életnek vég-
telen értéket. A daloló ferences krisztusi lélek-kincsés ra-
gyogó csillagos ég, honnan sugárzik s fénylő arcu angyallel-
kek muzsikáján édesen cseng a szegény édes emberszívekbe az

Örökélet, az örök szeretet, végtelen béke, öröm, boldogság...
Ezért tulajdonítjuk neki is értékül dalos ferencességét, mint
kell, hogy lelki értéke legyen szent Ferenc atyánk minden i-
gazi, tisztaszívű, mosolygószemű gyermekének.

Befejezés.

Telje van a világ tomboló életvággyal. Minden virágzik,
fakad, nyújtózik-élni akar. A nyiladozó virágbimbótól a termé-
szet fakadó szépségein keresztül, a fejlődő kultúra, tudomány
nagy vívmányain át az eszes ember nagy élniakarásáig: minden
életet sürget - több életet. Amde a Mester és az Atya életé
más kiadása volt és nem ezért az életért éltek és haltak meg.
Még akkor sem, ha végtelen szépséggel, határtalan örömmel te-
li, még akkor sem, ha feneketlen mély és határtalan magas;
mert lehetetlen az olyan élet, mely nem az örök Igazságon s
az örök Életen épült. Ne beszéljünk itt hamis kulturfejlődés-
ről, modern filozófiai álszisztémákról: életet élni csak az
tud, ki azt betetőzni is tudja. Vasárnapi lelekkel az élet
könyvének tiszta olvasásához, melyben ott található minden
életre érdemes életnek lélekbeviszhanzó magna Chartáját: "fi-
at voluntas tua sanctissima." Az Isten végtelen szent akara-
ta a törvény, mely szerint élni lehet és érdemes. Kell ide
világfőlcényes hit, meggyőződéses lélek, olvadó szív, mert az
isteni életre hivatott erőnek a gyakorlata: a katakombás
krisztuskövetés. A jézusi életprogram csak egy lehet: kövess
engem-tűzön-vízen mindenem.

S hogy az ily krisztusi ország fölépítése nem utópia,
mutatja társadalma, polgárai, akik közül egy volt a mi kedv.
Testvérünk is : fr. Celestín,-aki szintén élni akart, élet-
tért kiáltott. Csak hogy nem ment ezt tanulni a Ganges vagy
a Nilus partjára, sem Tolstoj, Mitse vagy más filozófushoz,-
a legnagyobb életművészt követte: szísi Sz. Ferencet, kinek
lelke mágnes, mely a Végtelenhez vonz. A ferences élet tit-
ka az igaz, jó és szép eszméjének meleg, ferences kiadása kö-
vetése. Ehhez kell lélek-mély, mint a tengerfenék; szív - for-
ró mint a tüzkatlan, vagy a pokol;-s mind ezeket betöltő ha-
tártalan jószágosság, igazságosság és erkölcsi boldogság utáni
mélységes vágyás és erős akarat. Ez pedig megvolt je Testvé-
rünkél, ki fohéron, dalosan futott Atyja nyondokain Jézusa

után, míg el nem ért egészen hozzá; megállt aztán szivdobogva Hajnalország kapuján, megérkezve az örök eljegyzésre: nászajándékával-sugárzó keresztrel a vállán s illatos liliumkoszorúval égő homlokán.

Szent Terenc Atyja életművészetét-életében megvalósítva és átélve, - sajátította el: először kegyelem, aztán a komoly munka és teljes átadás, zárköve a bölcsesség, alapköve az erős akarat s mindezek kulcsa - a drága Kereszt.

Budapest.

fr. Szilveszter.

GÁRDONYI GÉZA VILÁGNÉZETE MŰVEIBEN.

/Harmadik közlemény/.

III.

Természet és a csillagvilág./1./

Ugy gondoljuk, hogy ballépést követnénk el, ha említés, ill. kiegészítés vagy összefoglalás nélkül hagynók azokat a szép, érdekes gondolatokat, és meleg érzelmeket, melyeket a "szűz természet", tiszta föld tavasi lehelete, tarka-barka virágainak ozreivel teleszört arca, zöldelő vetéseinek sokat ígérő leppei, s a "milliárd meg milliárd fényes titokkal teleszört csillagos ég" /Este./ szemlélete fakasztott lelkében, azaz csalt ki belőle!

1. Természet.

Föltétlen megcsönkítanánk e tárgy elhanyagolása által azt a lelket, mely intim érzelmével a természetet csüggött.
/2./

/1./ Ha e közleményben az emberről, mint a természet

Gárdonyi öntudatlanul megérezte, megtudta, hogy a természet egyedei érzelmekeltők, hiszen érzelmekkel vannak teli. Lélek alkotásai ők is s mint ilyeneken az érzelm rélysége, az ég ajándéka lelhető föl. Eme tulajdonságuknál fogva szemlélőjükben hasonló érzelmeket keltenek. "Vajjon a színek gazdag világa nem érzelm fejlesztő-e? A növények és állatok külső káprázatos és elbűvölő pompáikkal, amelyekbe főképp a szerelem óráiban öltöznek, nem érzelmeket igyekeznek-e kicsalni? És nem hangol-e bennünket is, hol örömré, hol szomorúságra a tenger, a növény- és állatvilág szemlélete?" /3./ Így is kell ennek lennie, mert a természet alkotásaiban is a végtelen Alkotó végtelen gazdag érzelmvilága tündököl.

Hol röpködhetett volna inkább csapongó fantáziájával, mint a természet kivirágzásai között? Már hallottuk, hogy szerinte az Isten legszebb teremtett dolgai nem kombináció eredménye, hanem a képzelte. Ezért szemében minden egyes dolog testet öltött ötlet és szeme. A természetből mindenütt minden emberi képzelte tulszárnyaló gazdag képzelte ragyog elő. Elmerengve gyönyörködik a megtestesült képzelte egyedein, és azok Létrehozóján. Teheti: Similis simili gaudet! Nos, mi ezt figyelmen kívül hagyhatnók?

Gárdonyi a természetben szembetalálta magát az élő szépséggel is. Nemde a természet maga az élő szépség! Szépck a

harmadik csodálatos lényéről tárgyalnánk, akkor inkább megtartanók a helyes rendet, a gondolat, a eszmék tova fejtését. E tárgyat azért ejtjük itt elő, mert egyrészt az állatokról szóló részben /II/ sokat mondtunk róla, másrészt a tárggyal még máshol leszünk kénytelenek foglalkozni. Azonban a világnézeti eszmék kapcsolása szorosan összefüggő marad a természet, illetőleg a csillagvilág tárgyalásával is.

/2/ Eddig inkább a természet élő egyedekről volt szó! Most, az előbbieket sen véve ki, inkább az élettelen egyedek szemléljük; bizonyos szempontból összefoglalásnak is nevezhetők.

/3/ V. ö. Trikál József: A Jelenségekből A Valóságba.
1929 Bp. 244-5.

lények külön-külön és szépek együttvéve mint természet, mint világ. E tényen, hogy a természetet szerette, most már nem csodálkozhatunk, hiszen lelke a szépséget szomjúozta. A szépséggel való szembenézés, annak a bírása, a léleknek egyik elérendő metafizikai vágya. Ezért vallotta és hirdette, hogy az emberiség egyik vezető csillaga: a szép, a szépség! / Szent-öztönök / A szép lények pedig szükségyszerűen Isten szépségét tükrözik vissza.

Ha nem tudnók, hogy Gárdonyi a természet rajongója, ha nem figyeljük azokat a mozzanatokot, melyek az ő szeméit lekötik, nem értenők meg a lélek azon szépségeit, mely természetfölöttiséget lát, melynek kifeszített szárnyait a szél, a hegy, a csillag föl, föl vonza, bűvöli a magasba, mint a szemlélő szemét az égbetörő gotikus templom fölfelé fokozatosan élénkülő diszítései, nyulánk szobrai, karcsu s szinte végtelen oszlop-kötegei, hogy végre a szem, a lélek, a szív megakadjon, rátaláljon a csucsivek meleg ölelkezését összetartó zárókőre: az Istenre!

Lelkét szebb, tisztább, magasabb világba emelik. Federer szavait az ő ajkaira is adhatjuk. "O ezek a hegyek, ezek a felhők, ez a nap, a felfelé hajto szél, a természetnek ez az ideálistmusa ezt hirdeti nekem: Az embernek is feljelle kell mennie, neki is a porból az eszményekig kell emelkednie" /4/. Az ilyen lelki emeltyük mellé még számos természeti szépség járul. E szépségek leplezetlen és érintetlen valóságukban csak a csendben, távol a városok zajt sokszorosító házeitől, kint a természet ölében, inádságos lélekkel látható és élvezhető. Ezért hangoztatta: "A nyílt világ élte ölében való élet az igazi, a mezsei élet. Az Isten egének nem a házfödők között való látása, hanem, hogy teljes egészében hajoljon a fejem fölé a végtelenség ive mindig". /Bibi/

S mit tesz Gárdonyi? Tudjuk, hogy az elég hosszú zaklatott városi élet, a lelki harcok megvívása után keresi azt a csendes, nyugodt természetet, mely már gyermek éveiben a tanítóskodása alatt szívébe fészkelte magát. Falu kell neki. Hiszen a falusi emberé a világ. A nap neki kel fel, a csillagok az ő kedvéért ragyognak. A rétek, mezők, erdők virága az

/4/ "Berge und Menschen" c. regényében.

ő számára nyílik, a madarak neki énekelnek. Szóval ővé az élet minden szépsége, boldogsága, nem a városi irodaférgéké.

Hogyné kereste volna a csendes falusi életet, az álmódzó természetet, mikor ezek a költői lélek igaz megtermékenyítői. A virágzó sályi vadrózsabokor lehelt szívére, lolké-
ro először " a poézis lehetőségét, azt a gyönyört, azt a mámort, mikor a végtelen szép, az isteni érintése alatt valami édes bórzungás futja át a lelket s az ember nyílt szemmel álmodik".

/5/ Eljegyezte magát a természettel!

Ki tehát a szabadba, - volt jelszava! A virág illatától, a méhek döngicsélésétől, csillogó napsugártól, repülő drágakövektől telített duzzadó élet közepébe. E költői motívumok körében érezte Gárdonyi jól magát. S " fogékony lelke megtelt az eleven, szűz természetnek, az anyai föld életének színeivel, hangjaival, soha ki nem mosódó illatával: a teremtő művészi képzellet gazdag, eleven, termékeny kincses-tárával". /6/ Elnézegette itt, miként bontogatja az imént még alvó tavaszi élet erejét a napsugár csókjára, a szellő cirógatására. Gondolatokban elmerült lélekkel s mólázó szemmel nézegette a kérészes kezek csendes munkáját, a teremtés művészetét. Csak egy példát hozunk a mondottak igazolására! E sorok olvasásakor a mi lelkünket is megérinti a föld illata. Halljuk a madarak énekét. Érezzük a csendes tempót: a szántó-vető ember lépésében, érezzük az ütemet: a szántó-vető ember kézmozdulataiban.

" Szeretem nézni a szántó-vető embert a munkájában, - írta Gárdonyi.

Az ősembert látom benne, aki még anyjának érzi a földet.

A táj csöndes. A földek felett kék ég. A nap fény és melegget áraszt alá. A levegőben csönd és béke. Burucz András szánt amott a Pogány-dülön. Két fehér ökrc lassu ballagással vonja a barázda barna vonalait. András keze az ekoszarván. Is a barázdák egymást követik, mint az én irásom a papíroson. Az élet írása az: A természet könyvének egy lapjára ír most Bu-

/5/ Id. Kéky Lajos / Irod. tört. füz. 7. sz./

/6/ Sik Sándor: Gárdonyi, Ady Prohászka. 1929 Bp. 17.

rucz András. Ezt írja:

A d d m e g a m i k e n y e r ü n k e t ...

És az Ur olvassa az irást a magasból.

Amott a másik földön Keviékot látom, amint vetnek. Kevi Pálnak lepedő van a nyakába kötve; kötény az most. Mag van benne. Egyet-egyed lép és a kezének kerek, széles lejtésével veti a magot a friss fekete földbe.

Ha városi ember volnék, a szobám falán ott volna a vető ember képe. Annak a mozdulataiban van valami, ami a teremést cselekvő Összellemet juttatja eszünkbe. Így vetette Ő a Végtelenség fekete mezején egyet-egyed lépve a csillagokat.

Kevi Pál csak csekélyke kis árnyképe persze a nagy Magvetőnek, de a mozdulataiban van valami méltóság, fenség és erő. Minden marék buza, amit a kötényből szétdob, egy marék áldozat és egy kéve reménység a mai napon - és egy heti élet a jövőben.

Az öreg Kevi a zsákon ül és elmélázva nézi a fiait. Pipázik. Ő már hajlott, őszfehér ember. Ő már az ifjuságát is rég bevetette a földbe s az idő békés öregséget hozott neki. Az a szálas barna ember, aki vet, az az öregebbik fia, a Pál. Az a másik, fiatal legény pedig, aki boronál, az az unokája, az Imre.

A kettő munkában; az öreg csendes szemlélődésben. A levegőt a földnek illata hatja át. A kéklő magasságban pacsirta csicsereg.

A barázda végén rászól Imre az ökrökre:

- Csáli hó! " / Az Én Falum: Március/

A földnek, a magnak, állatnak, kék égnek, azaz ennek az ezerarcu természetnek a szeretetét tehát Gárdányi nemcsak szóval hirdeti /Egy új pár fényképe/, hanem alakjainak tetteiben, minden mozdulatukban csak virágznak ki. Ők a természetben s természetnek élnek testestől-lelkéstől. Itt Az Öreg Tekintetes, Csurgójára, Bibi Péter urára s Az Én Falum sok alakjára gondoljunk leginkább, akiknek az egész egyéniségük egy nagy "Apologetika" a természet szeretete mellett. S elfeledhetetlenül bájos alakokká válnak előttünk ezek a lelkiismeret különös bájába öltözött személyei /pl. Átkozott Jozanság Adriája, Isten Rabjai Margitja, Szunyogh Miatyánkjának Hedvigje, Az A Hatalmas Harmadik Máriaja stb./, akiknek lehetnek talán kissé furcsa tu-

lajdonságaik is /Zöld Szfinx, Szunyogh Miatyánkjának Margitja, Ábel és Eszter hősnője, Láthatatlan Ember Emőkéje stb./, mégis szeretjük őket s megfeledkezünk azokról, mert ezen anyagi tulajdonság fehér avagy rozsás színbe borítja őket. És általában elmondhatjuk, hogy könyveiből vadvirág-illat árad s alakjai is vadvirág illatú parfümöt használnak.

A főntebbi soraiban észrevehettük, azt a finom és éles megfigyelőtehetséget is, mely Gárdonyi legkiválóbb tulajdonságai közé tartozik. S Gárdonyinak írásbeli hatóereje Anteusként csöppen azonnal, mielőtt a megfigyelések terét elhagyva, bölcselkedni kezd. Gárdonyi ezen istenadta értékes lelki tulajdonságával élt is. A természetet nemcsak így figyelte és szemlélte, hanem, amint tudjuk, legkedvesebb műszerével, mikroszkoppal is. Természetesen itt még csodálatosabb, ismeretlenebb világ tárult szeméi elé: a mikrokozmosz! "Mikrokozmosz által a makrokozmoszhoz jut"- írja róla nagyon helyesen Sik Sándor. Érdekes az is, hogy az Istent nem a nagy, hanem a kicsiben, szabad szemmel láthatatlan világban találja fel először.- "Valamikor hitetlenül éltem...A természetben megtaláltam az Istent...Istennel én egy vízcseppben találkoztam...Vízseppben. Mikroszkopot hoztam és beleméztem. S mikor láttam a vízcseppben élő állatokat, azt mondtam: Ez nem lehet véletlen műve" /Az a hatalmas karnadik./...és az ő vallásossága tudáson alapult /Bibi, Tán Csodák; Arany, Tömjén, Mirrha stb./. Megjegyzendő azonban, hogy "ez a tudás nem az empirista megfigyelő adatokon botorkáló szerény indukción, hanem a költőnek és a vallásos léleknek felsőbb világból kapott szárnyakon az intuicio, az érzelen, a kegyelem szárnyain- való villámszerű magasba-szökkenése." /7./ Vagy így : egy unkiós lélek szárnyalása, amely egy tojás látára könybelábadó szemmel a végtelen tulajdonságú Istenre akad. Ez az intuicio a lélek legmélyéből fakadó, valami titokzatos-érző, ismerő erő. Valami isteni fény. "Talán van /és én hiszem, hogy van/ a lelkünknek egy gyenge, finom része,-írja Gárdonyi, - amely nem bír kibontakozni és megnyilatkozni soha

az emberi testben, csak bimbó-állapotban veszteglő, zsibbadt, holt erő marad mibennünk, s öntudatunknak és egész valónknak magva az csupán, abban az elevonné vált földben, melynek test neve. Ez a finomabb másik rész gyönyörködik a csillagokban és érzi a szederfa susogását" / Mai Csodák/.

Ezen a belső valamin át nézi tehát Gárdonyi a természet gyedeit: a növényt, az állatot s ez az mely által hozzá hasonlónak érzi, tudja őket. " A bogár is ember; az ember is bogár ugyanaz a kezdet, ugyanaz a halál". / Március/ Különbön már erre sok idézetet láttunk! / Talán az érzelen, a szív lendületének kellene neveznünk a léleknek e finomságát, hiszen Gárdonyi lelkének ereje, lényege ebben rejlik. " Amikor a természetet figyelni, - írja Sik, - amikor átadja magát a körülötte hullámozó természeti élet gazdag áradatának, szinte észrevétlenül siklik át lelke természetes nehézkedésének törvénye szerint abba az állapotba, amikor voltaképen már nem gondolkodik, hanem érez és az érzésen keresztül megérez". /8/ Az ily egységnek az érzésében valami pantheizmus rejlik: esztetikai pantheizmus!?!

2. Város.

Mielőtt tovább mennénk, hadd írjuk le röviden miként vélekedett a városról s annak lakójáról: az urról. E téma mindig iróttollán volt. És e sorok által természet szeretetét is jobban meg fogjuk érteni.

Gárdonyi végig tusakodta a városi élet szörnyű s lelketlen küzdelmeit. Megremegett. Lelki megnyugvást csendben, falun keresett. " Van ebben a lelki falura vonulásban valami pszichológiai reakció, a kellemetlenül végigélt városi élet és a kiállott belső viharok után. Meggyötört lelke megnyugszik a falusi

/8/ Sik: i.m. 34.

világ egyszerű képeiben, a falusi élet csendesjárásu, lélek-
elringató tempójában. Van ebben az első odafordulásban vala-
mi nagyon távoli rokonság a szentimentalizmus menekülő ter-
mészet sóvárgásával. De ez az árnyalat csakhamar feloldódik a
lelke mélységeiből feltörő magáratalálás egészséges jóérzé-
sében." /9/

A faluval összefüggően a mezőn érezte jól magát. Itt a
természet ölében nyugodott meg a lelke, hol leplezetlenül lát-
hatta a szép mindenséget. Ezért a város " behemótvarangy" csak
a sötétség fészke, hol pislákoló mécses pillogott neki, a
nagy mindent megvilágító lámpák, csillagok helyett. Így Gár-
donyi lelkét sohasem tudta meghódítani a város, az élettelen
kövek tömege, mert " itt nincs remény, -sóhajtozta, -imádság
föld, v e t é s ". Az ur csak mostoha gyermeke a földnek,
vándor ördögszeker. A sors vihara ide-oda fujja. Az ur nem
szereti a földet". /Pöhölyék/ Söt kiállhatatlan volt előtte
az a hely, hol nem is emberek, hanem tört törzsökű pincevi -
rágók bujkálnak a magas házak örökös árnyékában. / Két Meny-
asszony: Ki ette meg a májamat?/ Ott mindenki öreg! " A váro-
si ember már szemüveggel születik. Tehát már legalább is negy-
venéves, amikor a világra beköszönt". /Földrenéző Szem/ Az em-
berek mint a bünösök lehajtott fővel járnak. " A városi leve-
gő messziről nézve füst. Közeli pizok. Mintha a városi em-
berek lelkivilágára is hatna a levegő". / u.o./ Igaz, az al-
kalm sok: a bün is sok. Igazi morális érzékük eltorzult. A-
mi így keletkezik: hamis. " A lélek lángja az értelem. E láng
olaja a morál. A városon nincs ilyen olaj. Azért nem is fehér
a láng, hanem sokszínű. Ha olykor hallunk is beszédet, amely
lelki nemességet sugároz, arról is kiderül, hogy csak szalon-
morál. A szalon-gulyásról jut eszembe a szó. A vendéglős csi-
nálja- mások fogyasztására". /u.o./ A falu tisztább. " A föld
nem esal meg senkit, aki a földön jár, jó helyen jár, aki a
kövön jár, rossz helyen jár". / Pöhölyék / A falu őszintébb.
A lelkek sisakja nyitva van: szeretik a nyíltságot, - nem így
város. " A városon az embernek legalább is két ruhája van és
két arca. Az egyik: amellyel társaságban forog. A másik: a -

/9/ Sik: i.m. 43-4

mellyel otthon ül....- Álarcosbál: emberek állatoknak öltözöt-
te. Happali élet: állatok embereknek öltözöttek! / Földrenéző
Szem / Oh még a nőknek fehér ruháját is sár segítyezi, mert
" A városi nő élettörténete- egy arcbor története" csak. /u.o./

Hiányzik itt a mezitláb, pozsgás arcu, piros ajku, vi-
dám, énekes lelkű gyermekek lármás csoportja." Micsoda élet a
fővárosi gyermek élete. A szem csak házakat lát és bolt mel-
lett boltot. Csupa bolt és bolt, csupa üzlet a világ. Felnő
virág nélkül, mező nélkül, fák nélkül. Madarat ha lát, csak
kalitkában. A csillagos égből csak annyit lát, amennyit az ut-
ca rámájától lehet. Tehenet hajtottak végig a köruton s agye-
rekek futottak utána! /u.o. / A napsugarat éhező emberek hom-
lokára az élet mély barázdákat szánt. A nehéz küzdelem ajkuk-
ra fagyasztja szivből önként feltörő dalt, az örvendetes élet
melódiáját! Nem csoda " hiszen itt még a dalos madár is kot-
tából énekel". " Nincs itt sem harangszó, sem reggel ébresztő
kakaskukorékolás". / Az Öreg Tekintetes / Hogyan virithatna
kitüzesedett arcukon a lélek igaz rózsája, mikor a természet -
nek sincs rózsája, ami van is " papirból készült". A városban
minden csinált és mesterkélte. Az emberek még a természetet is
igazítanak. Márpedig" A kertész ollót nem szeretem : a nyirott
fü, meg a nyirott fa kedvem ellen való látvány. Mire való,
hogy az ember igazítsa a természetet"/ Mai Csodák / Happal is
villanyvilágosság mellett élnek. Ho még az emberek azt sem tud-
ják, miért élnek, dolgoznak. " A városi ember zsebórához lán-
colt rab. A városi ember nem tudja miért él? mért dolgozik?
Csak hordozza a terhet, amit a sors rárakott; hordozza, mint
a teherrhordó öszvér, nem gondolván arra, hogy hová? miért? Hogy
ahová hajtják és meggy mert hajtják". / A Mult Velünk Él / Te-
hát csak futnak. És ezért míg a " falusi népnek cimerképe a
méh lehetne, a fővárosi népnek a napestig rohanó konflis-gebe".
/ Földrenéző Szem / S talán lelkük sincsen, mint a gépeknek!...

Valahogyan így fest Gárdonyi szemében a város " csil-
logó hazugságaival", s ennek szerencsétlen lakója. Sajnálja ő-
ket. Sőt nem egyszer, szinte igazságtalanul, el is ítéli őket,
mintha tehetnének ők mindezekről. Természetellenesen élnek,
hangoztatja Rousseau-i keserűséggel! " A fővárosi ember úgy él,
mintha az élete célja az volna, hogy példával illusztrálja ezt

az orvosi kérdést:

- Miként lehetne az emberi testet leghamarabb elnyüni?"
/ Földrenéző Szem / Gárdonyi Ádám és Éva paradicsombeli éle -
tével, mint az igazival példálózik. /10/

" Hogy és miként élnek Ádámék, jóformán maguk sem tudják. A fákon, bokrokon, fűközött meg vízben mindig van enni-
való. Husleves, angolos peccsenyék, franciás mártások, nagya -
ros fűszerek, - nem kívánják egyiket sem. Ők még úgy jöttek a
világra, hogy nekik a gyümölcs teljesen kielégítő táplálék és
a víz jó ital". / Mai Csodák / Hol áll ettől az állapottól a
város embere? Hiszen "nem eszik igazi ételleket. Bádóg az é-
léskamrája. Ha levest akar enni, vizet forral s kivessz egy
kanálnyi kenőcsöt bádógból!" - / Földrenéző Szem /

Az emberiség, de különösen a városi ember rabszolga: "a
korszellen" szolgája.

" Az egész emberiség rabszolgákból áll, - igyő! A lelkek
láncban és kötelekben. A korszellen a zsarnok: az óráknak ne-
vezett gépek, - azok az ő mutatóujjai. Micsoda szerencsétlen az,
akire ezek a mutatóujjak reggeltől estig rá vannak irányozva.
Micsoda szerencsétlen az, aki másoknak vet, másoknak arat! S
miben különbözik az uri napszámos sorsa a paraszt napszámosé-
től, ha csupán amiatt kell dolgoznia, mert gallér és kabát
nélkül nem tud megélni, és hát gyermekei vannak, akik a jövőn-
dő időnek napszámos-jelöltjei: irni fognak reggeltől estig u-
nalmas számokat, hatalmas tírtáblából... Este kimerülten dőlnek

/10/ A fentebbi s a következő sorok olvasásakor Rousseau
föltétlen fölöttük előttünk, s szinte kényszerítve érezzük ma-
gunkat, hogy annak a hatását keressük itt / igaz a buddhizmus-
ból is magyarázható /, aki a francia, párizsi nyirott bokrok
között mindekinél jobban érezte, hogy a kultúra az észnek az
a világa, amelyben Párizs emberei éltek, mesterséges valami s
hiányos, mert a szív alkotása hiányzik és ezért az ilyen kul-
tura elszakítja az embert eredeti, istenrendelte környezeté-
től: a természettől; aki, az érzelmi ember heves nosztalgiá-
jával vágyódott az eredeti természetes élet boldogsága után,
s az ember minden bajának orvosságát a természetes élethez

alvásra. Reggel meg sietve öltözködnek, hogy el ne késsenek a munkától. És élnek kövek között, drága barlangokban, a bölcsőtől a koporsóig. A gallér,-a husleves,- a civilizáció".

/ Mai Csodák /

" Az igazi élet a családos élet, meg a földdel való élet, a földdel való együtt-élés...". / A Múlt Velünk Él / Tehát az ideális élet a szabad falusi vagy gazdálkodó élet, mert

" A gazdálkodó embert nem hajtja senki. Magának dolgozik. Anyanyit dolgozik, amennyit akar. Látja a szántást, a vetést, a fekdést, érést, a napot, a felhőket, a csillagokat, az élet teljességét. Legszegényebb földműves is tudatosabb életet él, mint a városi irodaférgek".- / A Múlt Velünk Él / Igaz, itt is vannak szolgák, de ezek legalább madárcel mellett napsugárban élnek, kék ég vonván sátozt fejük fölé. A szabad, gazdálkodó falusi élet utáni vágyódást hangoztatják alakjai lépten-nyomon: " Hányszor elgondoltam - mondja pl. az egyik, hogy miért nem vagyok én parasztlégény... Dehát, aki, benne nőtt az uri ruhában, uri szokásokban, hogyan járjon kapálni, kaszálni?"

/ Az En Falum /

Gárdonyi hősei nem is érzik jól magukat a városban. Falura vonulnak, hogy csendes s boldog gazdálkodó életet kezdhessenek / Szunyogh Miatyánkja/. Ha ezt nem tehetik legalább a szabadba / Az Öreg Tekintetes /, vidékre / Vallomás ; Kiki A Párjával / vagy legalább a zöldbe menekülnek : a Zugligetbe / Uj Lämpás /, Városligetbe, a Hépligetbe, a Hűvös - völgybe / Ábel És Eszter /, hogy itt kissé felüdülhessenek !

/ Folytatjuk /

fr. Kolumbán.

való visszatérésben láttam / V. ö. Nagy J. : A Filozófia Története. 1921 Bp. 250-1.; és lásd Szitnyai Elek: Az Életfilozófia Problémái. Bp. 1911, 3. /

KRITIKAI REÁLIZMUS .

I.

XVII. század második felében új bölcsélet volt kialakulóban. A Skolasztika kimerült, újat már nem teremtet s az üressé vált fornák nem elégitették ki az ujkori lelket. Az ujkori polgár fejt az égről a földre fordította s az empiria útján akarta megfogni a valót. Ugyanis a természettudományos sikerekben gazdag kor arra ösztönözte a gondolkodót, hogy azt a filozófiát, mely az apriorisztikus Skolasztika kezei közt már fonyadni kezdett, átültesse az empiria talajába. Első nagy és tudatos apostola ennek az iránynak Verulami Bacon volt. A dedukció helyébe az indukciót tette és a végső okok helyett inkább a jelenségek érdekelték. Így a filozófia kezéből lassankint kisiklott a metafizika és érdeklődésének középpontja a természet lett. A bölcseleket - mint szépen mondja Trikál-már nem a "mi" és a "miért", hanem a "hol" és a "hogyan" érdekelte. "A hol és a hogyan ugyanis érzékeink alá esik, a tapasztalás tárgyát is képezi. A mi és a miért ellenben a tapasztalás kereteiből már kinő". / Trikál. A Jelenségekről A Valóságba. 49. / S míg a természettudomány a dolgok működésének, azok lefolyásának megfigyelésével diadalait aratta, a filozófia az empiria útján a materializmus, a pozitivizmus, relativizmus, szubjektivizmus, vagy a szkepticizmus utvesztőibe tévedt.

Ezen irányzatok szoros összefüggésben állnak az érzéki ismerettel és egyrészt ennek tulbecsüléséből, másrészt teljes szubjektívá tételéből keletkeztek. A mi utunk ezen, az érzéki ismeretet hol tulbecsülő, hol lebecsülő szisztémák között fog vezetni, mely utat k r i t i k a i r e á l i z m u s n a k nevezünk a régi Skolasztika "naiv"-nak nevezett realizmusá mellett.

Hogy célunkat elérhessük, - vagyis, hogy érzéki ismeretünk keletkezésére és értékére világot vehessünk- lassu lépésről-lépésre haladó megfigyelésre lesz szükségünk. A fizikából kiindulva a fiziologián át fogunk törekedni a lélek rejtett világába, hogy így a nehézségeket feltárhassuk s azok számbavételével a lehető helyes felfogást kialakíthassuk.

II.

A.

1./ Ugy vesszük észre, hogy kívülünk tárgyak vannak, melyek színesek, ha megütjük őket hangot adnak, puhák vagy kemények, esetleg illatosak vagy izosak. Asztalonnál ülök s úgy látom, hogy barna; megkopogtatom, hangot ad, megfogom s úgy érzem, hogy sima, hideg és kemény. Minderről azt hiszem, hogy kívülem is létezik, hisz ha más bejön a szobámba, ugyanezt tapasztalja.- De vesszük csak az egyes jelenségeket kritika alá.

A fizika fényről és fényforrásokról beszél. A fényforrásból sugarak jönnek, amire a fizika azt mondja, hogy ezek a sugarak nem mások, mint az éthernek különböző számú s hosszúságú rezgései. E hullámok rávetődnek a testekre, melyek természetüknek megfelelőleg egyes hullámokat elnyelnek, míg másokat visszasugároznak. Ezen visszasugárzott éterrezgéseket, - amennyiben szemidegeinkre hatni tudnak- mi színnek fogjuk fel. Amily sugarakat küld szemünkbe valamely test, olyan színnek látjuk.

A megvilágított testek színe tehát a fizika szerint két körülménytől függ: a/ hogy milyen nemű sugarak érik a tárgyat, vagyis, hogy milyen a megvilágítás, b/ hogy milyen nemű sugarakat ver vissza ez vagy az a tárgy természet, tulajdonsága szerint. Tehát a testek "színét", mint az a tudatunkban jelentkezik, a fizika nem ismeri. Sőt a benyünk keletkező színt függővé teszi a megvilágítástól. A testek ugyanis csak olyan sugarakat verhetnek vissza, amilyenek érik. Így, ha napunk helyett valami óriás kvarclámpa szórna ránk a sugarait, akkor, amit most pirosnak látunk, lilának és azt hinnők, hogy ez a tárgyaknak valóban "színe". Így a nátrium sárga fényében a kékszinű tárgyak feketélnek látszanak, gyertyafényben pedig zöldelnek. De ha a tárgyak

színei ténylegesen léteznek, mint azt mi felfogjuk, bármily megvilágítás mellett is megtartanák objektív színeit. Tehát mi nem a tárgyak színét vesszük észre, hanem a tárgytól visszaverődő sugarak hatására reagálunk. De nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a tárgyak objektív tulajdonsága is közreműködik a szín létrehozásában, mert ennek megfelelőleg verődnek vissza, illetve nyelnek el egyes sugarak.

. Itt még hangsúlyoznunk kell, hogy az éter magában véve nem színes. A szín, mint látni fogjuk, csupán tudatunkban merül fel vagyis lelki tény, amit sem fizika, sem fiziológia nem tud létrehozni, sem megmagyarázni. S ha valaki azt állítja, hogy a szín kémiai folyamatok eredménye, amelyek az éterben is megvannak s így az éter is színes lehet, ám bizonyítsa be! Mi az éternek csupán rezgését ismerjük s ezen rezgéseket 400-tól 800 billióig másodpercenként mint színt fogjuk fel. De az éterrezgés merőben más, mint a szín. A valknek megmagyarázhatom, hogy mi a rezgés, de színről hiába beszélnek neki. De mikép is lehetne pl. összehasonlítani a vörös színt a 400 billió rezgéssel. Vagy ugyancsak a vörös színt s bármilyen kémiai folyamatot. A fizikai világban tehát színt nem találunk, s a rezgés, mely szemünkre hat, a tárgyról igen keveset mondhat, mert a rezgés nem a tárgy tulajdonsága, tehát nem is a tárgy lényegéből folyik, hanem időgon fényforrásból erődő sugár, mely a tárgytól csupán visszaverődik. Így szemünk közvetlen a tárgytól nem kap benyomást, hiszen a "szín" nem a tárgy tulajdonsága.-

2./ Térjünk vissza az asztalhoz, melyről azt mondtuk, hogy benne s megkopogtatva hangot ad. Barnaságáról már tudjuk, hogy a fizika világában nem létezik. De van-e objektív léte a hangnak? A fizika azt mondja, hogy mikor megütjük az asztalt, annak egyes részecskéi rezgésbe jönnek, mivel a fa rugalmas test. Szemléltetően látható a rezgés a megfeszített húrnál. Többnyire azonban a rezgések oly aprók és gyorsak, hogy közvetlenül nem tapasztalhatjuk őket. De a tárgyak rezgése magában véve még sem hang, sem hangot nem okoz. Így hiába helyeznők a villamos csengőt háromszázszorosan ritkított levegőjű üvegbúra alá, csengéséből semmit sem hallanánk. Szükséges tehát, hogy a rezgő testek rezgésüket továbbítsák a levegőnek s a levegőn át a dobhártyának. Így pl. a rezgő hur,

amint egyfelől kileng, a levegőt meglöki s ezzel megsüriti ; ellenkező irányu rezgésével pedig megritkítja s ez így támadt légrezgések hatnak fülünkre. A hullámok hosszúsága és gyorsasága adja a hang magasságát vagy mélységét. Minél hosszabb a hullám és lassabb, annál mélyebb a hang; minél rövidebb és gyorsabb, annál magasabb. A legmélyebb zenei hangnak, mit fel tudunk fogni másodpercenként 16 rezgés, a legmagasabbnak körülbelül 40 ezer rezgés felel meg. Ezeken kívül a létrejövő hang függ a hullámok alakjától is.

De hol van maga a hang? A fizika ismét csak rezgésekről beszélt, de a hang nem rezgés. A süketen született ismeri a rezgést, de a hangról mit sem tud. Mikor tehát megkopogtattuk az asztalt, tulajdonképen nem ismert az hangot, hanem csak rezgéseket hullámozott szerteszét. A fizika tehát a hangról ép úgy nem tud, mint a színről. Kívülünk és nélkülünk a hang sem létezik. /Ezen tétel igazolására felhozhatnók a gramofon, telefon és főképp a rádió szerkezetét, melyek mind ezen a tételre alapulnak./-

3./Ugy találtuk, hogy az asztal hideg; most rásüt a nap s meleg. De ez a hideg-meleg a jelen esetben nem más, mint a naptól jövő sugarak elnyelése, vagy visszaverése. Ezen sugarakat a színről szólva már tárgyaltuk. Minden meleget okozó sugár ilyen nemű, bármilyen legyen is a hőforrása. "Előbb ugyan a melegítő sugarakat, másnemű kisugárzásnak tekintették, mint a fény-sugarakat, most azonban bizonyos, hogy a világító sugárban a fény és a hő teljesen/azonos."/Prohászka O.Összegyűjtött munkái 14. köt. 73.1./ Tehát a hő sem létezik kívülünk, sem mint valamely tárgy tulajdonsága, sem a tárgytól függetlenül, hanem bennünk van. Kívülünk csupán a rezgés létezik, melyet majd mint hőt, majd mint szint fogunk fel.-

4./ Az eddigiekben átvettük a testek azon tulajdonságait, melyekről a fizika is tud s melyeknek ránk való hatását bizonyos formákban észre vesszük. De vannak a testeknek oly tulajdonságaik is, melyekről a fizika nem beszél. Így nem tudjuk, hogy milyen alapon lehet a testeknek ize, illata. Azonkívül vannak érzeteink saját testünkről is. Azonban meg kell jegyeznünk, hogy ismeretelméleti szempontból teljesen mindegy, akár a külvilágtól, akár saját testünktől kapjuk is a benyomásokat. Énünket illetőleg egyformán külvilág mindkettő. Ezen érzetek okozóit általában

ismerjük. Így a szomjuság érzete a garat szárazságával függ össze; az éhségé az üres gyomorral stb. Fájdalom érzetünk keletkezik valamely szerv megsérülésével vagy rendellenes működésével. Pl. a belek heves mozgása éles fájdalmakkal jár. De szomjuság, éhség, fájdalom egészen másnemű dolgok, mint garat-szárazság vagy bélmozgás. A bélmozgás pl. úgy aránylik a fájdalomhoz, mint a léghullám a hanghoz. Tehát szín-, hang-, hideg-meleg-, iz-, szag-, kellemes-kellemetlen érzeteinket illetve a nekik megfelelő, velük meggyező objektumokat önünkön kívül, a fizikában nem találjuk.-

5./Azonban színek, hangnak stb. valahol létezniök kell; valahol keletkezniök kell, mert tudatunk tanuskodik arról, hogy s z i n t látunk, h a n g o t hallunk, h i d e g e t - m e - l e g e t stb. érzünk. S ha ezeket a tényeket kétségbe akar-nók vonni, erőszakot kellenemagunkon elkövetnünk, mert pl. le-hetetlen azt mondanom, hogy a szobám falának fehérségét nem lá-tom. S ha látom, azért látom, mert ez a fehérség valahol tény-leg létezik. Tehát az okság elvét és tudaton bizonyosságát kell elvetnem, ha tagadni akarom a fehérség létezését. Ezek nélkül pedig minden rombadől.

B.

1./ Hogy rátaláljunk színre, hangra, hideg-melegre, illat-ra és izre, ugyszintén testünktől jövő kellemes vagy kellemet-len érzeteinkre, vizsgáljuk meg a dolgokat ránk való hatásában. Tehát most nem azt nézzük, hogy mi felel meg érzeteinknek a fi-zika szerint, hanem, hogy külvilág miként hat érzékszerveinre, s mily elváltozást idéz elő bennünk s vajjon a fiziologia vilá-gitásánál megtaláljuk-e érzeteinket, illetve szerveink képesek e létrehozni azokat. Az egyes szerveket külön tárgyalni hossza-dalmas lenne s fölösleges is. Lényegileg ugyanis mindegyik ér-zékszervünk azonos s így elég az általános áttekintés.-Érzék-szerv alatt nem csupán a szemet, fület stb. értjük, hanem az e-zekkel összefüggő idegeket is s ezek végződését az agyban. E-zeknek ép oly fontos, sőt fontosabb szerepük van az érzet lét-rehozásánál, mint a közönséges értelemben vett érzékszerveknek.

2./ Vannak idegek, melyek az agyból hoznak ingert, ezek a centrífugális idegek; mások az agyba viszik az ingert, cze-ket centripetális idegeknek nevezzük. Mi értekezésünk céljának megfelelően csak ez utóbbival foglalkozunk. A centripetális i-

degeket két csoportra szokták osztani: 1./ melyek a külvilágból származó izgalmakat vezetik az agyba, 2./ melyek a test belsejének különböző pontjairól vezetnek izgalmakat a centrumba. E felosztást csőben csak az áttekinthetőség kedvéért tehetjük meg, éles határt vonni nem lehet. Az ideg fonalak az agyban ideg-vagy ducsejtekben végződnek s tulajdonképen az idegfonalak nem egyebek, mint az idegsejtek hosszú nyulványai s egy névvel neuronoknak nevezzük őket. Az idegfonalak másik vége f e l f o g ó k é s z ü l é k -kel van ellátva, milyen a szem, fül stb. Itt különös fontosságuk van az é r z é k - h á m o k n a k , h á m s e j t e k n e k , amelyek bámulatos finomsággal fognak fel olyan külső behatásokat, amelyek az idegfonalakra különben hatástalanok és azokat á t a l a k i t j á k idegfonál ingerökké. Ilyenck a szem csap és pálcika sejtszelei, a fülben a Korti-szalag és halló pálcikák, az orrüreg tején sűrűn elhelyezett szagló sejtek, a nyelv szemölcsceinek oldalán található izló sejtek. A külső szerv tehát a hatást felvcszi, átalakítja megfelelő idegingerré, melyet az idegfonál az agyba közvetít, hol bizonyos ismeretlen sejtváltozással végződik fiziológiai tudásunk az érzetekre vonatkozólag.

Azonban hol az illat, íz, hang, szín stb.? A fiziológia sem tud erre megfelelni. Feladata csupán az, hogy feltárja a szervek alkatát, azok reakcióját a fizikai, kémiai behatásokkal szemben s így fényt derítsen az érzéklés értékére is, de magát az ismerést megfejteni nem tudja, de nem is hivatása.-

3./ Az utolsó s leglényegesebb fiziológiai elem érzéklésünkben a megfelelő agysejtváltozás. Agysejtváltozásból azonban nem magyarázhatjuk ki az érzeteket, mint teljesen más nemű lelki jelenségeket. Nem is érthetjük, hogy miként felelhet meg egy agysejtváltozásnak szín vagy hang. Sejtváltozásra szükségünk van ugyan, hogy érzetünk keltekezhessék, de ez nem az érzet létrehozója, hanem csak feltétele. Így pl. hogy a nap besüthessen a cellámba, fel kell huznom a függönyt. De a függöny felhuzása sehogysen hozhatja létre a napsugarat, csupán feltétel ahhoz, hogy a nap besüthessen. De ha rezgés és sejtváltozás nem hozhat létre érzetet, ha a szín és illatot sem a fizika, sem a fiziológia nem képes megmagyarázni, akkor a szín, illat, hang stb. bennem, a lelkemben van és csakis bennem teremődik.

C.

Helyénvalónak tartjuk itt felcmliteni a régi Skolasztikának azon álláspontját, mely szerint az érzet az egyes külső érzékszervekben jön létre, s az aggyal való összeköttetés az érzetek tudatosítására szükséges. Azonban jelenlegi fiziologiai tudásunk mellett ez tarthatatlan álláspont.

1./ Hogy a Skolasztika ezen álláspontját meg tudja védeni be kellene bizonyítania, hogy az érzékszerv legalább egy-néhány esetben maga hozza létre az érzetet, ha még oly tökéletlen formában is. De ez még sohasem sikerült. Ugyanis feltétlenül szükséges a szervnek az aggyal való összeköttetése. Ha ez az összeköttetés megszakadt, vagy az agynak megfelelő részre megsérült vagy elpusztult, érzetünk nem keletkezhetik. " Ha valakinél elszakadnak a kar idegei, annak következménye a kar teljes érzéketlensége lesz. Átszurhatjuk tüvel, megégethetjük a bőrt, eltörhetjük akár a csontot. Ez az illetőnél nemcsak hogy fájdalmat nem okoz, de esetleg észre sem veszi, mert az átvágott idegü karnak nincsennek semmiféle érzései"; / Az Emberi Test Szerkezete És Működése. Pekár Mihály 264./

Jóllehet a Skolasztika az aggyal való összeköttetést feltétlen szükségességét elismeri, azonban nem tudja kielégítő módon megmagyarázni ennek a szükségességnek az okát. Azt állítja ugyanis, hogy az aggyal való összeköttetés az érzés tudatossá tételére szükséges. Azonban sehogy sem tudjuk megérteni, hogy a már meglévő érzet / szín, hang, illat vagy fájdalom / mikép szaladhat az idegszálakon az aggyba, hogy ott a lélek figyelmét felhívják magukra. A Skolasztika tanítása szerint a lélek a szervezet minden részecskéjében jelen van, és így az egyes szervekben ép úgy észrevehető az érzetet, mint az aggyban. Tehát a tudatossá tétel miatt nem kellene felvenni ilyen lehetetlen érzet vándorlásokat.

2./ Míg a régi elmélet^{hez} ragaszkodók nem tudják bizonyítani, hogy az érzékszerv csak egy esetben is képes lenni érzetet létrehozni, sem az aggyal való összeköttetés szükségességét bebizonyítani, addig mi, igen sok esetben bizonyíthatjuk, hogy az aggy egymagában külső érzékszerv nélkül is képes az érzetek előidésésére.

Ugyancsak Pekár mondja el az előző esettel kapcsolatban

a következőket: "Ha villamossággal ingereljük az átvágott idegnek azt a végét, mely az izmokban folytatódik, akkor az izmok összehúzódnak; ha azonban az átvágott idegnek a gerincvelővel összefüggő részét villamozzuk, az viszont érzésket s csakhamar fájdalmat okoz". / U.o. 264-5./

Vannak betegk, kiknek ki kell venni egyik szemét. Ilyenkor az ideg átvágása erős fényérzést okoz. Sőt, ha pár nap múlva a kivágott szem helyén villamozzuk a látóideget, az illetőnek fényérzései keletkeznek. Ellenben, ha elpusztul a korneusz, bár mily egészséges is a szem, fényérzet, sőt álomképek sem keletkeznek.

3./ Ha szemügyre vesszük az érzékszervek szerkezetét azt tapasztaljuk, hogy nem az a feladatuk, hogy az érzetet létrehozzák, hanem a felvett ingert továbbítsák, formálják, az érzékhámok segítségével átalakítsák s végül az agyba juttatásuk.

A mondottakat nagyobb szemléltetés kedvéért bemutatjuk a fül szerkezetén.

A hanghullámokat a fülkagyló fölfogja s a dobhártyához továbbítja. A dobhártya rezgésbe jön, s ezen rezgést átveszi a kalapács, mely a dobhártya belső felszínében növekszik s az üllővel s a kengyellel végzi a dobhártya rezgéseinek tompítását, mert a dobhártyának nem egyszer a legkülönbözőbb, pillanatról pillanatra változó rezgések sorát kell átvennie. Hasonló itt a fülcsontok szerepe a hangszerek pedáljához, mely megszünteti az utórezgéseket. A fülcsontocskák ezenkívül átveszik a dobhártya le-tompított rezgéseit.

A kengyel talpa az ovális ablakhártyába izül. Az ablakhártyán túl van a csontos labirintus, melyben a fül legfontosabb része fekszik. A csontos labirintusnak két hártyával zárt ablaka van; az egyik ablak kerek, a másik ovális; az utóbbinak hártyájával nő össze a kengyel talpa. A csontos labirintus folyadékában foglal helyet a gömbölyű, folyadékkal telt hólyag. A hólyag belsejét egyetlen sejtréteg béleli ki. A sejtbélés egyes helyeken átalakul és itt szoros összefüggésbe kerülnek a sejtek a hallóideggel. Ez az összeköttetés több ponton történik, úgy, hogy a fül végső készülékeinek a száma 6: három hallóléc, két hallófolt és a Korti-szalag.

A rezgést-mint mondottuk- átvették a fülcsontocskák különösen a kengyel talpa. Ez k ö z l i a rezgéseket a hártvás labirintust körülvevő folyadékkal. Ha a külső folyadék rezeg, akkor vele mozog a belső is, úgy, hogy a hártvás labirintus összes részei rezgésbe jönnek. Az idegfonalakat a rezgés érintetlenül hagyja. Csakis a módosult hámsejtek érzékenyek a rezgés iránt, melyek a rezgéseket előttünk ismeretlen módon á t a l a k i t j á k a velük összefüggő idegfonalak izgalnává. Az idegfonál pedig az ingert az agyba t o v á b b i t j a .

Amint láttuk, a fül szerkezetének minden részecskéje tovább utal. Az egyes részek csak továbbítják, formálják s végül ideg ingerré alakítják át a rezgést. Önmagában nem képez egészet s így nem is alkalmas arra, hogy befejezett munkát végessen, vagyis hogy az érzetet létrehozza.

4./ Tételünket bizonyítja a l o k a l i z á c i ó ténye is. " Ha valakinek a lábát levágják s a gyógyulásnál zsugorodik az elvágott ideg vége, fájdalmakat fog érezni a levágott láb ujjában, vagy egyebütt". / U.o. 181./ James kérdést intézett a csonkákhöz és a 185 válaszoló háromnegyed része a levágott tagban különféle érzéseket észlelt; így: fájdalmat, hideget, meleget, viszketést. Többek közt talált egy 70 éves embert, akinck lábát 13 éves korában vágták le és a csalódás még mindig megvolt./ V.ö. Szarvas : Az érzetek székhelyéről, Religio, 1922,136 /

Hogy az érzet nem a külső szervben keletkezik, mutatja a csecsemők helytelen lokalizációja is. Vannak ugyanis érzéki benyomásaik, de nem ismerik a külső eredő helyet. Azért a műtételnél a kisdedeknek a kezét nem kell megfogni, mert nem nyulnak a külső behatás helyéhez. Sőt felnőtteknél is megesik, hogy az egyszerű hátfájalmat a tüdőre vonatkoztatják. / U.o. 138 / Ezen jelenségeket a régi rendszer megmagyarázni nem képes, míg a mi rendszerünk keretén belül igen szépen megfér.

5./ De megfajthetetlenek a régi felfogás mellett az á l o m, h a l l u c i n á c i ó és a d e l i r i u m b a n szenvedő ember látományai is. Ezekben az esetekben valódi érzéki képek keletkeznek, anélkül, hogy az érzékszervre valami inger hatott volna. Az álomlátó, hallucináló tényleg érzékel és csak akkor téved, mikor szemléleteinek külső objektivitást

is tulajdonít. Ezen érzéki benyomásokat csupán az agynak az izgatása, vagy megbetegedése idézi elő. Tehát a fiziológia korán belül a lényeges szerepet nem a külső szerv, hanem az agy tölti be.

Azonban az agy szerepét túlozzák azok, akik csupán az agy működéséből akarják kimagyarázni az érzeteket. Ugyanis az agy sejtváltozásai ép úgy nem képesek létrehozni a teljesen másnemű pszichikai érzetet, mint ahogy az éterrezgés sem adhatja a színt. Ide lélek kell, mely rezgésből, idegingerből teremtene tud.-

D.

1./ Így jutunk fizikán és fiziológián át a legesodásabb és legrejtettebb világba, a teremtő lélekbe. A színes, illatos, dalos világot kivülről hiába keressük. Színe, íze, illata, dalja, sőt formája is a lélek öltöztette. Minden, amit érzékileg tapasztalunk, az nem az igazi való, hanem a lélek alkotása. Tehát az említett asztal sincs kívülről, hanem bennem. Mert mit is tudok én érzékeim révén mondani az asztalról? Azt, hogy barna, kemény, hideg vagy meleg, ha kopogtatom hangot ad és bizonyos formája van. Márpedig mindezekről a tulajdonságokról - melyek az érzéki asztalt adják - bizonyítottuk, hogy kívülünk nem léteznek. Tehát az asztalról alkotott érzéki képünk nem azonos a való asztallal. Hogy milyen²tényleges, az objektív asztal, azt érzékszerveinkkel nem ismerhetjük meg. És így vagyunk az egész "anyagi" világgal. A lélek ugyanis minden benyomásra aktív, alkotó természetének megfelelően felel. Csupán ez a felelet az, amit megismerünk.

2./ A léleknek ez a felelete azonban s z ü k s é g k é p e n i, mint ahogy a napsugárnak is be kell sütnie, ha felhuzom a függönyt. Azonos behatásokra azonos módon felel s így bizonyos a r á n y o s s á g, harmónia van a kívülünk létező dolog s a lelkünkben felmerült érzet között. Érzeteink ezért csak j e l k é p e i, s z i n b o l u m a i a valóságnak.

3./ A kívülről való hatásokra és erre a lelken reagál - természetesen megfelelően. Ha másmilyen lenne másképp felelné, mint ahogy másképp szólna a zongora is, ha másmilyen hurokat feszítenének ki rajta.

Ebben az állításban érzéki ismeretünk bizonyos mértékű

r e l a t i v i t á s a fejeződik ki. De ez szükségképeni.

a./ Már érzékszerveink hozzájárulnak ehhez a relativitáshoz. Pl. szemünk csak a 400-tól 8000billióig terjedő rezgéseket tudja felfogni. Ami ezen felül vagy alul van azt feketének látjuk. De ha szemünk csap és pálcika sejtjei nagyobb számban volnának, akkor felfoghatnók a 800 billión felül s a 400 billión alul lévő rezgéseket is, s ki tudja, mily szinpompában elevenednék meg előttünk az, amit most feketének látunk. Ha kevesebb lenne csap és pálcikasejtünk úgy, hogy szemünk 450 billiótól lefelé nem tudná felfogni a rezgést, sohasem tudnók, hogy van vörös szín is, hanem azt is feketének látnók, mint ahogy a vörös színvak látja is.

b./ S hogy szervünk mennyire relatívá teszi az érzetet, mutatja az is, hogy egy azon külső valóság, a különböző érzékszervekre hatva különböző érzetet keltenek. Így a fény sugarat, ha kezünket éri, mint meleget fogjuk fel; ha szemünket, akkor mint színt. Ugy szintén a villamosság a szemben fény, a fülben hang, a nyelven íz, a bőrön nyomás érzetét kelti. Ez áll megfordítva is. Így akár éterrezgés, akár villamosság vagy közönséges nyomás hat is pl. a szemidegre mindig fényérzet keletkezik.

c./ Az egyes szervekben mint legfontosabbat említettük a behatásokat átalakító hámsejteket. Ezek átalakító munkája révén lesz a fizikai és kémiai hatásokból a fiziologiába tartozó ideginger és agysejtváltozás. A lélekre csak ez a végső elem hat. Enélkül nincsen érzet. De ez a gyökeres átalakulás lehetetlenné teszi, hogy a lélek közvetlenül a dolgot fogja meg s annak "képét" láthassa.

d./ Érzeteinknek azért is relatívoknak kell lenniök, mert létrejöttükben két dologtól függenek: a külső tárgytól, vagyis a hatótól és a hatást befogadó alanytól. Márpedig, hol két dolog hatásáról van szó, ott az eredmény minkettől függ. Ezt mutatja az is, hogy egy azon ok különböző tárgyakban különböző eredményt hoz létre. Ha a lakaus-papírt leöntjük ecetsavval, azt vörösre festi. Más papírt nem fest vörösre. A mágnes a vasat vonzza, az üveget nem. Objektív-e vagy szubjektív az ecetsav és a mágnes tulajdonsága? "Világos, hogy mikor tulajdonságról van szó, a tulajdonság alatt a tárgy, az erő viselkedő-

sét értjük más tárggyal szemben. Ezt a viselkedést mind a két terminus határozza meg." / Prohászka O. : Összegyűjtött Munkái XIV k. 108./ Prohászka bizonyítja, hogy pl. a vörös színvak pap látása objektív, mikor vörös posztóból fekete reverendát varrat. Az ő szemére ugyanis a vörös színt keltő sugarak a megfelelő idegpálcikák hiányában csakis így hathatnak. Hibásnak mondjuk ugyan a színvak pap szemét, de csak relative a mienkéhez. És ha minden szem így lenne berendezve, mondhatnók-e hibásnak? Minden bizonytalannal nem; amint most sem mondhatjuk hibásnak szemünket, mert az ibolya és vörös sugarakon túl mindent feketének látunk. Pedig lehetne szem, mely a szivárvány színein kívül más színeket is látna. " Miután az érzéklés a hatás és a visszahatás törvénye alá esik, nem csodálkozhatunk, hogy ép úgy függ a beható tárgytól, mint az érzék természetétől. Következik ebből, hogy az érzék közvetlenül magában véve relatív s nem abszolút becsü, vagyis, hogy alanyilag módosult"./U. o. 109./

c./ Ugyancsak Prohászkanál olvassuk Helmholtz II.-nek erre a tárgyra vonatkozó nézetét. " Valamely tárgynak -mondja - bármelytulajdonsága vagy minősége valósággal nem egyéb, mint annak képessége más tárgyakra bizonyos hatásokat gyakorolni. Ily hatást nevezünk tulajdonságnak. Így szólunk valamely anyag oldékonyságáról, azaz annak viselkedéséről a víz iránt; szólunk annak súlyáról, azaz vonzódásáról a föld felé; és szintugy egyenlő joggal nevezük azt kékeknek, ezt vörösnek, mert fölteszük, hogy csak azon hatást jelöli a szó, melyet a tárgy a rendszerre gyakorol. Amde ha az, mit tulajdonságnak nevezünk, mindig két tárgy közt levő viszonylatra vonatkozik, akkor természetesen az olyféle hatás sohasem függhet csak az egymásra behatók egyikének természetétől, hanem egyáltalában csak a másikhoz való viszonylatban állhat fenn, és függ ennek természetétől. Nincs tehát semmi értelme annak, ha a fénynek oly tulajdonságairól akarunk szólni, melyek minden más tárgytól függetlenül sajátosságait képezik s melyek a szem érzésében újból találhatók kifejezésüket"./U. o. 109-10/

4./ A régi Skolasztika két ellenvetésére kell itt megfelelnünk. Tapasztalati tényeinkre aprióri érveléssel.

a./ Az érzéklés ismeret,-mondják. De, ha érzeteimet a lélek természetének megfelelőleg teremti, ha érzeten csak szim -

boluma a valóságnak s nem képe, akkor nem mondhatjuk az érzéklést ismeretnek, hanem inkább szubjektív fikciónak. Ha tehát érzéklésünk ismeretszerző - ami nem szorul sok bizonyításra - akkor szükséges, hogy a valósággal úgy ismertessen meg bennünket, mint az kívülünk van.

Hogy a dolgokat, mint kívülünk vannak nem ismerhetjük meg, aposzterióri már bizonyítottuk. A hatás és visszahatás elvéből aprióri is. De ezeken kívül mindig van feleletünk. - Érzéklésünk valóban ismeret, de mint mindent, érzékismeretünket is meghatározza a célja. Érzéklésünk nál a cél elsősorban az élet fenntartása és csak mint másodlagos cél szerepel az ismeret. Hogy ez mennyire igaz, csak röviden hivatkozunk az említett tényekre.

Érzékszervcink igen korlátoltak s csak annyit tudnak felfogni, amennyire épen szükségünk van az élet fenntartására. A villamosság felfogására nincs külön szervünk, mivel ~~ismert~~ életfenntartásunkra nem is fontos! S igen sok félc erő létezik még, melyek a világrendben lényeges szerepet visznek, de csak közvetve ismerjük őket, mert életünk fenntartására ismeretük nem szükséges. A hőt, fényt, csak szűk korlátok közt érzékeljük. De különösen érvelhetünk avval, hogy érzéklésünk teljesen egynemű az állatokéval, sőt fokozatilag a l a c s o n y a b b ! Az állatokról pedig bizonyos, hogy nem azért bírnak érzékkel, hogy a külvilágot ismerjék, hanem hogy az életük fenntartásában eligazodjanak. Viszont amennyire érzékeinkkel meg tudjuk ismerni a világot, amennyire szükségünk is van rá. Gyengébb nyomásokat még nem vesszük észre; de ha oly erős lesz, hogy szervezetünket hasznosan vagy károsan befolyásolhatják, tudomásul vesszük. Azon dolgokat, melyek a táplálkozásra alkalmasak és hasznosak, jó izüeknek érezzük. A kutya az egér szagát mint kellemeset fogja fel, míg nekünk ugyanazon szag kellemetlen. A kutyanak táplálékul szolgál, az embernek kárára van. Ezen példákból láthatjuk, hogy érzéklésünk mennyire relativ, és milyenségét mennyire befolyásolja az életfenntartás.

Elismerjük tehát, hogy érzéklésünk ismeretet ad, de céljának megfelelőt. Mivel pedig életfenntartásunkra a jelképes ismeret teljesen elégséges, azért a régi Skolasztika apriorisz-

tikus érve semmit sem bizonyít.

b./ A Skolasztika főérve azonban az öntudat bizonyosságára támaszkodik.- Látom, hogy asztalom barna, szobám fala fehér s tudatom teljes erejével bizonyítja, hogy ez a barnaság, a fehérség kívülem, a dolgokon, mint azok tulajdonságai valóban léteznek. S ha tudatom bizonyosságát, mint a legközvetlenebbet sem fogadom el, lehet-e akkor csak valamiféle bizonyosságot is szereznem? -

Mi a tudat bizonyoságtételt nem tagadjuk, de hatáskörét, érvényességét a skolasztikától meghatározott kereteken belül ismerjük csak el. Ugyanis maga a Skolasztika tanítja, hogy tudatunk csakis a belső lelki aktusokról adhat felvilágosítást; a kívülünk levőkről micsém szólhat. A konszciencia tehát a mi esetünkben csak annyit mond, hogy valaminek a hatása bennem, a barna vagy a fehér szín érzetét keltette. Tehát nem a hatóról, hanem a rám gyakorolt hatásról ad felvilágosítást.

Ha abból, hogy valamely kívülem levő dolog rám a fehér színhatását gyakorolja lehet arra következtetni, hogy az kívülem is létezik, akkor ugyanoly joggal állíthatom tudatomra hivatkozva, hogy a nap mozog a föld körül. Mi látjuk, hogy a nap mozog s erről tesz tanúságot az öntudat minden emberben. Ebből talán le lehet hozni, hogy a nap tényleg mozog? Hogy a mozgás relatív és szükség van a "tertium comparationis"-ra azt tudjuk. De itt nem ezen fordul meg a dolog. Tudatom ép úgy tanuskodik most a nap forgása mellett, mint előbb a szín objektív, tölem független léte mellett. E két öntudat közt nincs különbség. Tehát nem lehet azt mondani, hogy az öntudat magára a dolgokra vonatkozik, hanem a dolgokra hozza a z á n k v a l ó v i s z o n y á b a n. Tehát az öntudat bizonyosságából vett érv nincs állításunk ellen.

5./Érzéki adottságaink tehát nem ismerhetnek meg a tárgyakkal, hogy milyenek magukban véve. Amint mi a külvilágot felfogjuk, úgy csak bennünk létezik; a valóságra csak következtethetünk. És ha most ezen megállapításunkkal reflektálunk mindarra, amit eddig fizikáról, fiziologiáról mondtunk, nemde azt kell mondanunk ezekről is, hogy csak szimbolikus megállapítások voltak. Rám valami úgy hat, hogy azt rezgésnek, érzékszervnek, idegnek, sejtváltozásnak tapasztalom, de hogy

A dolog most már azon fordul meg, hogy lehet-e érzeteimből következtetni a külvilág léteire. Ezt próbáljuk most igazolni!

a./ Nem vagyok a jelenségek ura. Igaz hogy bennem keletkeznek és a lélek a teremtőjük, de a léleknek s z ü k s é g k é p e n létre k e l l hoznia őket bizonyos külső hatásokra. Az asztal képzeete bennem van, de nem tudom megtenni, hogy ehelyett a barna s durva asztal helyett esetleg valami fekete és finom asztal képe keletkezzék. Ahányszor ránézek az asztalomra, m i n d i g ugyanezt az asztalt látom. Tehát az én képzetem rajtam kívül valami mástól is függ, ami független egy tőlem, mint a képzetemtől. Vagyis képzetemen kívül kell lenni valaminek, ami nem képzet, hanem valóság. Ebből az érzeteimnél megállapított f ü g g é s v i s z o n y b ó l következik a külvilág léte.

b./ A jelenség világban fennálló csodás rend teljesen megbomolnék és érthetetlen lenne sok minden, ha nem vennők fel a jelenségeknek megfelelő valóságot. Miért kell pl. a tavasszal zöld vetést ősszel megnőve látnom? holott én ezt a növekedést nem képzeltem el. A Skolasztika tétele szerint mindig azt a magyarázási módot kell választani, amelyik egyszerűbb. Az állatok cselekvését pl. ki lehet magyarázni az ösztönből is, tehát nem kell és nem is szabad felvenni az észet. Ezen esetben pedig legegyszerűbb magyarázási mód a külvilág felvétele.

c./ A külvilágba vetett hitünket készen találjuk és nem érvelés útján szerezzük. Ezt a hitet ép ezért ösztönszerű, vagy természetszerű hitnek, tudattalan tudásnak is nevezhetjük. " Amíg ez a hit semmi nehézséget nem támaszt, sőtellenkezőleg saját tapasztalatunk előadását inkább egyszerűsíti és rendszeressé teszi, nem látunk komoly okot arra, hogy elveszük". / U.o.21./

d./ Ezzel szemben pedig a szubjektív ideáлизм: súlyos önellenmondásban szenved. Mikor szóval vagy írással vitatja álláspontja helyességét, ugyanakkor tetteivel cáfolja egyúttal önmagát. Hallgatagon ugyanis elismeri azok önálló létét, amelyekkel vitatkozik.

e./ Érdekesen érvel Jerusalemban az emberek tudattartalmából a szubjektív ideáлизм ellen. " A szigorú ideálista számára -mondja- a többi emberek természetesen csak jelenségek.

Amennyiben a testi szervezetük vétetik tekintetbe, ez nem nyújt nehézségeket, mert hiszen testünket is a külvilághoz kell számítanunk. Nehezebbé alakul azonban az ügy, ha az embertársak tudattartalmai jönnek tekintetbe.

Gondoljuk el, hogy egy embertársam /E/ meglátogat engem és beszél velem. Amíg én E-t csak mint tudatom tartalmát veszem számba, addig azokat a beszéd-hangokat, amelyeket ő hallat, olyformán kell felfognom, mint egy harang csengését, vagyis mint beszédszerveinek mechanikus hatásait. Amint azonban felelek neki, kívánságait teljesítem, ezzel már hallgatólagosan bavallom, hogy szavaiban pszichikai jelenségek kifejezését látom, Ezzel azonban elismertem, hogy E-nak tudata, tehát tudattartalmai is vannak. Ebben azután már benne van a bevallása annak, hogy E önálló, tőlem független lény. Mivel tudattartalma van, szigorúan véve ugyanolyan önálló existenciával rendelkezik, mint amilyenre én tertok igényt. Az olyan lény, amelynek magának tudattartalmai vannak, nem lehet maga is egy másnak a tudattartalma, még kevésbé existálhat, mint egy másnak merő tudattartalma.

Még világosabbá lesz ez, a következő meggondolásból. E bizonyára sok olyasmit élt meg és tapasztalt, amiről én nem tudok semmit. Ha most már E-t csak mint az én tudattartalmaimat venném számba, akkor vagy el kellene tőle magától mindenemü tudtot tagadni, vagy legalább is valamilyen bcle kellené őt összes tudattartalmaival együtt helyezni a saját tudatomban. Ez azonban lehetetlen, mert ha nem akarnom a legnyilvánvalóbb és leginkább kétségtelen tényeket arcul ütni, sohasem állithatom, hogy E összes tudattartalmaikat ismerem. Sőt egyenesen meg kell engednem, hogy E-nek vannak tudattartalmai, amelyek egyáltalán nem lehetnek az én tudattartalmaimmá. Most legyen aztán E az én tudattartalmaimmá! Ebből az a minden logikát kigunyoló következés kerülne ki, hogy tudattartalmaim tudattartalma nem az én tudattartalmaim". / Jerusaleml V.: Bevezetés A Filozófiába, ford: Schöpflin A.-71-3 /

4./ Álláspontunkon tehát nem kell félni a szubjektív ideálistizmustól, mint azt némelyek gondolják. De van még egy nehézsége a régi Skolasztikának nézetünkkel szemben, amire még

kell felelnünk. Állítását: cognitio incipit a sensibus- err-
gadjuk. Hanem miféle ismeretre van kilátásunk, ha az érzéki
tapasztalat, melyből kiindulunk, nem adja a valót? Mily ideá-
kat merithetünk az olyan szemléletből, mely nem a valót jele-
niti meg?! És egyáltalában mit mondhatok a valóról, ha az,
amiből meritek nem a való, hanem a lélek produktuma?

Tulzott aggályosság! A jel, a szimbólum nincs ellentét-
ben a valósággal és nem lenne igazi jel, ha nem következett-
hetnének belőle a jelzett valóságra. Bár állítottuk, hogy az
érzet a lélek alkotása, mégis érzet és valóság párhuzamosan ál-
lanak. Igaz, a lélek felelete teljesen egyéni, de a különböző
létezők hatására különböző módon felel és hogy így felel, az
szükségképeni. Ez a harmónia a valóság és érzet között lehet-
ségessé teszi, hogy érzeteimmel úgy dolgozzam, mint ahogy a
Skolasztika a fantazmákkal. De hogy a jelenség-világból a va-
lóságra találhassunk, annak más előfeltételei vannak. Az á l t
a l á n o s é r v é n y ü l o g i k a i p r i n c i p i -
u m o k , melyek úgy gondolkodásunkat, mint tapasztalatainkat
megelőzik. Világban és bennem ugyanaz a logicitás uralkodik
és így világ közt és köztem bizonyos egyneműség van. Ismerés
csak hasonlók között lehet: simile simili cognoscitur! "Min-
denben kell valami gondolatébresztőnek, tehát a gondolathoz
hasonlónak, mondjuk szelleminek lennie amit csak megismerhe-
tünk". / Trikál J.: A Jelenségekből A Valóságba. 17/

A megismerés aktusa ennek az intelligibilis elemnek a
megragadásában áll!; melyről alkalomadtán bővebben fogunk tár-
gyalni! Ahogy a szó mögött, mely szintén csak szimbólum, meg-
tudom ragadni a valóságot, a fogalmat, úgy kell érzeteimből is
kiragadnom az igazi létezőt, melyet szimbolizál!

III .

Ugy érezzük, a helyes középutat eltaláltuk. Kimutattuk,
hogy érzéki adataink önállólétezéssel nem bírnak, s magukban
véve értelmetlenek, mint ahogy értelmetlen lenne a hid is, ha
az egyik partot nem kötné össze a másikkal, az ismerő szub-
jektumot a valósággal. Habár vitattuk, hogy az érzékeink előtt
"eltároló világ csak jelenség, Leibnizzel állítottuk is, hogy
"phenomenon bene fundatum". Nézetünk végül is nem

kedvez a skepszisnek sem, sőt felhív a mélyebb metafizikai kutatásra, mikor rámutatunk a jelenségek mögött rejlő valóságra, mely nélkül a jelenségek érthetetlenek!

fr. Krizosztom.

FORRÁSNEVEK.

- Bertrand Russell; Fogarasi B.: A Filozófia Alapproblémái. Bp. 1919.
Damján Péter: Reálizmus Vagy Ideálizmus. Bölcséleti Folyóirat I./1886/ 1 f.
Donat; V. Oeniponte. 1914.
Dőri László: A Mérsékelt Ideálizmus És A Moder Reálizmus az Érzéklésben. Religio. LXXXII / 1923/ 3 f.
" " : Unneprontók. Bp. 1922.
Jerusalem V.; Schöpflin A. : Bevezetés A Filozófiába. Bp.-
Kornis Gy.: A Pszichológia És Logika Elemei. Bp. 1911.
Pauler Ákos: Bevezetés A Filozófiába². Bp. 1921.
Pécsi G.: Cursus Brevis Philosophiae II. Esztergom, 1907.
Prohászka Ottokár: Osszegyűjtött Munkái XIV. Bp. 1927.
Alexander B., Lenhossék M. : Az Ember. Bp. 1905, 200-300.
Szarvas Miklós: Az Érzetek Székhelyéről. LXXXI /1922/ 1-2 f.
Triká J.: A Jelenségekből A Valóságba. Bp. 1929.
" " : Egység Felé. Bp. 1914.

" O veneranda sacerdotum dignitas, quorum in manibus, velut in utero Virginis, Filius hominis incarnatur".

/ S. Augustinus. /

A történelmi korszakot, valamint az egyes emberek fejlődését, alakulását, eszmények irányítják. Minden korszaknak s minden embernek van eszménye s ennek megvalósítására törekszik. Igyekszik elérni azt bármibe is kerüljön. Minden áldozatra kész, nem kímél fáradságot, vért, életet, csak a célt sikerüljön elérnie, az eszményt megvalósítani.

Mi az eszmény? Az etika meghatározása szerint az eszmény oly cél, melynek megvalósítására törekszünk. A megvalósítás nem fontos, csak az, hogy törekedjünk. Az eszmény lehet személy, dolog, tulajdonság, állapot, viszony.

S a papi eszmény?

Hines közöttünk olyan, ki el ne megengett volna egy-egy Ráfael, - turilló Szüzanya-képen. A Szüzanya s karján a kisded Jézus. Hily gyöngéden szoritja szívéhez a Szüzanya a kis Jézuskát..., megsimogatja..., aztán ismét szívéhez szoritja..., fölemeli, ajkára leheli szerelmes istenanyai csókját... Mint így szemléltük, hosszan elgondolkoztunk... Édes Istenem, hisz én is olyan leszek..., az én karjaim között is pihen majd akis Jézuska..., kicsiny lesz, nagyon kicsiny, egy igénytelen kis kenyérdarabka..., pici ostya. Én is szívéhez szorítom..., én is ajkára lehelem szerelmes csókomat. Ilyenkor kimondhatatlan érzés fogott el bennünket, dagadt a keblünk, nagy akarat erő buzogott bennünk. Én is ilyen leszek! Megvan amit kerestem: eszményképet, ideált. Én is ilyen leszek! Még klerikus vagyok,

buzgón készülök a papi méltóságra, törekszem megvalósítani a papi eszményt. Eszményem a Boldogságos Szűz Mária. Máriás lelkű pap leszek. Van eszményem; kutatom a normát, melyet követnem kell, ha olyan akarok lenni, mint Ő.

A Szűzanya a pap legtökéletesebb eszményképe; Ő maga is pap. Szűz Mária pap. Pappászentelése Gyümölcsoltó Boldogasszony napján ment végbe. E napon vette a Szentlelket: " Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. " / Luc. I. 35. / Az Ur Jézus szent Testét és Véréát az Ő saját testéből és véréből konficiálta s a Kálvárián mutatta be először a világ bűneiért. Pap Ő, apapság disze: Corona sacerdotum; a papság királynője: Regina cleri. Maga az Uristen tette őt a papság eszményképévé s mit akar mást, minthogy őt kövessük.

a. / A Boldogságos Szűzanya lelki életének jellege az istenközpontiség. A Szent Szűz életének központja Isten. Romlatlan elméje korán felismerte Őt és megszerette. Megszerette szeplőtelen szívének szenvedélyes szerelmével. Szerelmének egész hevével fordult Istenhez, kit igaznak, jónak, szépnek, tökéletesnek ismert föl. Isten iránti szerelme vonzotta őt a templomi szűzek közé, hol egyedül csak Őt kellett szolgálnia. Az anunciáció óta pedig egész közel volt Istenéhez; oly közel, mint anya gyermekéhez. Názáretben ő gondozza, neveli, táplálja, ápolja. Állandóan rajta csügg tekintete; Jézus szeme fénye. Egész élete páratlan szemlélődés. Jézusé minden gondolata, minden érzelme, minden vágya; egész valója Jézusban merül el. Őt szereti; istenanyai szeretettel. Jézus mindene: " dilectus meus mihi et ego illi. " / Cant. II. 16 / Mindenem Ő, egyedül Ő... A Szűzanya ezt átéli, átérzi, élvezi.

A papi lélek központja szintén Isten. A papi élet minden mozzanata Istenre irányul. Amint a Szűzanya saját testéből és véréből, úgy konficiálja a pap is a kenyérből és a borból az Ur Jézust. Sőt, míg a Szűzanyában az örök Ige vesz fel emberi testet, a pap kezeiben az Istenember veszi fel a kenyer és bor szincit. A Szűzanya gondjaira a gyermek, - a fiú, - a férfi Jézus bizza magát; a pap gondjaira pedig a hófhérócska. Az utobbiban többlet van; egy tétellel mélyebb a papi méltóság. Csak az Ur Jézus lehet egyetlen gondja. Ha misézik,

gyóntat, áldoztat, prédikál, tanít..., az Ur Jézusért teszi. Lelke vele szövű ábrándjait; gondolat, érzés és akaratvilágát Ő tölti be. Tudatmezőjének közepén a fehér Ostya trónol; örökmécsese szive, trónja pedig szilárd akarata. Istenszere-tettől megittasult lelke csak Őt szomjazza: Add, hogy egyedül csak Téged szeresselek, egyedül csak Téged keresselök és minden földit megvessek. Egész élte eucharisztiko-centrikus.

b./ A Szent Szűz lelki életének második jellege egyrészt a teljes igénytelenség mindazzal szemben, ami mulandó, másrészt végtelen igényesség az örökkévaló, abszolút értékekkel szemben. Mit igényelt a földből? Az a kis táplálék volt az egész, amellyel testi életét fönntartotta; egyébként a legnagyobb szegénységben élt. Olyan volt, mint a fa, mely csak annyit igényel a földből, amennyi gyökereinek szükséges, koronáját pedig a nap éltető sugaraiban fürösztli. Kiterjesztte napsugaras lelkének minden ágát-bogát az örök Nap sugártengereiben. Belőle szívott magába pompát, szépséget, erőt... Végtelen igényei voltak; ezeket csak maga a végtelen Isten elégít-hette ki. S az Isten ki is elégítette. Hogy pedig a Szent Szűz kielégült, Ő maga énekelte Magnificat-jében: Magnificat anima mea Dominum... ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est... E nap-tól kezdve én vagyok a legboldogabb, mert kielégített a Végtelen, a Hatalmas...

Az ideális papi léleknek második jellege szintén egyrészt a nagy igénytelenség, másrészt a végtelen igényesség. Teljes igénytelenség a világgal, a gazdagsággal szemben. Kezében van a világ minden gazdagsága. Mit ér a világ minden kincse az Ő kincséhez, a pici Ostyához képest? " Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro charitate, ... quasi nihil despiciet eam." / Cant. VIII.7./ Teljes igénytelenség testével szemben. A test számára csak annyit-amennyit. Sötét ösztöneit pedig a végsőkié eltompítja. Az a kéz, mely Jézust nap-nap után a paténára helyezi és hordozza, hasonló kell, hogy legyen ahhoz a szűzi kézhez, mely Jézust bölcsőbe helyezte és ápolta. Az a szív, mely Jánoséhoz hasonlóan nap-nap után az Ur keblén pihen, tisztán kell, hogy maradjon, mignem a kelyhet és paténát sirja fölé helyezik. /Faulhaber Card./ Teljes igénytelenség önmagával szemben. Egész egyéniségével a végtelen

Istenbe merül; nem kíván mást csak Öt: "Sitivit in te anima mea... in terra deserta, in via et in aquosa." / Ps. 62. / Megsemmisül Istenben; megszűnik élni, hogy élhessen benne az Isten. "Vivo autem, iam non ego, vivit vero in me Christus". / Gal. II.20. / Égénytelen vagyok mindennel szemben ami mulandó, hogy végtelen ágyeimeim Istenben kielégülést nyerjenek...

c. / A Szent Szűz lelki életének harmadik jellege az áldozatosság. A szeretet és áldozat elválaszthatatlanok egymástól. Nem szeretethetők áldozat nélkül s nem hozhatók áldozatot szeretet nélkül. Az áldozatosság a szeretet értékmérője: amely mértékben tudok áldozatot hozni, oly foku a szeretetem. Mi az áldozat? Az áldozat elválás és szakítás, oly fájdalom, melyet az akarat győzelme jellemez. / Prohászka / S ki az áldozatos? Az, aki le tud mondani saját javáról mások érdekében, le tud mondani mindenről Istenért. Áldozatos volt-e a Szent Szűz? Oh igen! Hiszen nagyon szeretett; szeplőtelen szívének szenvedélyes szent szerelmével szerette Jézust. Áldozatossága is páratlanul áll, mint szeretete. A fájdalom töre járta át szívét, lelkét; szive szüntelenül sajgott e sebtől. Minél jobban szeret, annál mélyebb lesz sebe. A fájdalmas Szüzanya szüntelenül égő áldozat. Akkor emésztődött meg teljesen, mikor a keresztfán alatt bágyadtan roskadt össze s mint redemptrix szent Fiával együtt mutatta be magát áldozatul és váltságul az emberiségért. Anyasága fájdalma volt e szenvedés. Életet adott a világnak, örök életre szülte az emberiséget. Önmagát megemésztette, hogy életünk legyen. A Szüzanya valóban az egész emberiség anyja az Ur Jézus végrendelkezése értelmében: "Ecce mater tua";

A papi élet elképzelhető-e áldozatok nélkül? A pap életé is kell, hogy magán viselje az áldozatosság jellegét.: Jézust nagyon szereti, tud is nagy áldozatot hozni. Kezében meggy végbe az isteni szeretet áldozata; ő is ebből merit bátor, törekvő, nagylelkű bráist: szent heroizmust. Látja, mint semmisíti meg önmagát az örök Szeretet; ő sem kíván mást, mint föláldozni magát, mint "hostiam viventem, sanctam Deo placentem," / Rom. XII. 1. / azért, hogy ő is életet adhasson. Az áldozatosság morzsolja lelkét, mint az áldozati tűz a tömjént. Tudja értékelni az emberi lelket, hisz napról-napra kezében

van váltságunk díja: az Ur Jézus drága szent Vére. Alélek anynyit ér, mint Krisztus vére. / Szt. Cyprián / O, hisz akkor a legutolsó cigánypurdé lelke is végtelen értéket képvisel! Érzem, hogy felelős mindenegyres lélekért. Megszereti a lelkeket s mindent az emberi lélek. Nem kimél fáradságot, sem vért, sem életet. Életet adni, mindenkit éltetni Krisztusban! Ettől a gondolattól nem tud szabadulni. Áldozatokat hoz, emészti önmagát, s amikor a fehér Ostyát áldozatul bemutatja, egyesíti a magát is az eucharisztikus szinek alá rejtőző Isténember végtelen áldozatával. Életet ad. Önmaga megsemmisül, hogy a többi lelkek éljenek. Ez az áldozatos szeretet legnagyobb foka: "Maiorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis." Tisztán látja hivatását: "Non sibi sedli vivere, sed aliis proficere." Emelni, éltetni, igazabbá, jobbá, szebbé, istenibbé tenni a lelkeket! A sötét felhőkkel burkolt földre vetitilelkeként fényességét: fényessé akarja tenni a földet s a hálátlan emberektől szenvedő Krisztus szomorú arcát mosolygóvá varázsolni. Így lesz tényleg lux mundi, qui omnes lucrificat.

Ince a papi eszmény! Ilyen leszek én is!! Igen, ilyen leszek: egész életem napja a ragyogó hófehér Ostya; Ő egyetlen igényem, Ő, a kicsi Ostya és csak egyet akarok: minden lélek fényes legyen, ragyogjon, lángoljon, szeresse a drága Ostyát. Olyanná leszek, mint a Szűzanya. A Szentlélek temploma leszek, melynek tabernákulumában a drága Jézus trónol és szentélyében az önmagát kiüresített lélek ég el az áldozatos szeretet izzó parázsán. Ezt iparkodom átélni, átérezni, élvezni!!

O, te ragyogó, napsugaras, szent eszmény!! Te bájos kis-jézuskás Istenanya: szép, erőteljes, kegyelmes élt! Szomjas lélekkel, vágyakozó szívvel emelem feléd karjaimat. Világosságodat szomjazom, szépségedre áhítozom, erődet akarom átélni! Rabod vagyok! Oleum effusum vagy Te és aki csak egyszer is megérezte illatodat, akit csak megigézett szépséged, ellenállhatatlan erővel vonzódik Hozzád, vágyódik Utánad, törekszik Téged megvalósítani. Érzem gyengeségemet, de akarok. V o l o ! Tebenned bízom; adj kegyelmet és vonj keneteid illata után: Trahe me post te...

Budapest.

fr. Ince.

I.

Tüzes nap volt a nyár közepén. A kék ég melegen nehezedett az egész vidéket körülvevő erdőségre. A szegélyező fák árnyékától tarka-barka színű folyó pedig lassan hömpölygött a fák között s a kis primitív árucseré állomás épületei mellett. Ritkán rezzen meg egy-egy levél. Még a madáréknak is elhalgattott.

Ugy látszott, mintha az a frissen lépkedő ember is az álmos csendnek egy részévé vált volna. Arcát valami tulómló élelénkség és munkát sürgető vágy borította el. Ezen élelénkséget csak fokozta szemének mély kéksége és fejét koszoruként övező vöröses haja. Szája széle, szende és kedélyes volt, világos bőre pedig orcáin kivörösödött. A fiatal és doli ifjú nemes elődök sarja volt. Most a kezében levő könyv fölé hajtotta fejét, ajkai pedig a napi zsoltosmát suttogták.

Hirtelen, az álmos csend közepette, vízcsobogásszerű hang ütötte meg fülét. Amint a folyó felé fordítja tekintetét, szive nagy meglepetéstől erőset dobban.

A lassu folyón mintegy husz tagból álló csónaksereg közeledett. Az edzett karok evezőcsapásai alatt a csónakok gyorsan közeledtek s oly bájosan és fűgén szelték a vizet, mintha vizimadarak lettek volna. Végre a kiálló parton kikötöttek, az evezősök pedig élénken ugráltak ki a csónakokból. Amint egy pillanatra a fák mellett megállapodtak, jól szemügyre vehettek őket. Egyenes, fekete hajuk, erőssen kiálló arcsontjuk és vörös bőrük elárulta fajukat. Amerikai indiánok voltak. Ezután a becsorélás végett magukkal hozott prémekkel az árucseré barkába mentek, hogy az évi cserét elintézzék.

A fiatal ember mohón követte őket s jól megfigyelte egyes egyes talpu járásukat, torokhangzos nyelvüket és rövidre szabott

mondókájukat. De e jellegzetességüket csak azért figyelte meg, mert általuk vélt utat találni a lélekhez, mely a vadak mindgyikének ott égott keblében. Fiatal hősünk pap volt és pedig buzgó franciskánus misszionárius.

Azért hagyta el édes szülő hazáját Irországot, hogy KRISZTUS ORSZÁGÁT terjessze a földön, hogy az Üdvözítőnek szeretettel trillázó lelkekké tegye ezen tudatlan, de nemes sziveket. Csak nem rég érkezett ide hosszú tengeri utjáról s az árucserre háználmegetanult egy-két szót a törzs nyelvéből. Hogy valóban mily keveset tudott, csak most vette észre, mikor ma az általuk kiejtett egy-két szót megakarta érteni.

Miután az indiánok mindent elintéztek, s vissza készültek csónakjaikhoz. Az ifju misszionárius eléjük állt s szavakkal, mozdulatokkal könyörgött, hogy ő-is társukul szegődhessék. Az indiánok megvetőleg néztek végig rajta, és finom, fehér arcbőrre mutogatva gunyosan kinevették. De ő még buzgóbban könyörgött.

Közben a vadak egyik fennakadt csónakjukkal bibelődtek s hogy könnyebben lerázzák a tolakodót nyakukról, intogettek neki, hogy segítsen.

- "Vajjon sikerül-e neki" kérdezte társait az egyik vadgyhákvóan. Az ifju szerzetes nem kérte magát. Erős karjának egyetlen lökésével a nocsárban megfeneklett legnagyobb csónakot kiperditette a folyóra. Erre a vadak érdeklődni kezdtek irányába. Önáluk az erőmutatványok mindig érdeklődésre találtak. Erőzték karjának erejét s vezési mozdulatokat tettek. Sugárzó arccal hevesen bölintott fejével a misszionárius s ő is hasonló mozdulatot tett.

Azt gondolta, hogy nyert ügye van, de a csalódás árnya ült szeméire, mikor ismét tagadást olvasott ki a mogorva, komor arckifejezésekből. Ekkor észébe-jutott valami. Miért nem gondolt erre előbb? Hirtelen mozdulattal zsebébe csuszította a kezét, majd ragyogó, fényes tartalommal húzta azt vissza. Üveggyöngyök, ragyogó cseccsebecsék és fénylő kapesok voltak kezében. Most aztán igazán nagy volt az érdeklődés. hangos szavak kíséretében vették körül, amiből azonban nem értett egy kukkot sem. Minden kinyújtott kézbe helyezett egy-egy ragyogó gyöngyöt, pettyezett nyakláncot, vagy szivárványszínű karperccet.

Uj kinosúkkal meggazdagodva gyermekies örömmel telepedtek be csónakjaikba. Az ajándék okozta örömtől minden komorság eltűnt az arcukról, s intettek a papnak, hogy ő is szálljon be az egyik háncscsónakba.

Örömmel hozta kis batyuját, - mely legsükségesebb dolgait és egy kis oltárfelszerelést tartalmazott, - és elfoglalta helyét. Elindultak.

Nagy szerencséje volt Kevin O'Mara atyának, hogy gyermekéveit egy gyönyörű ir tavacska mellett tölthette. A sok csónakázás, távuszás és kedélyes gyakorlatok által nagy erőre tett szert, melynek kamatoztatására előre-láthatólag itt jó alkalom nyílt.

Ellenártnak mentek a forró délutánon. A misszionárius csónakja egy centiméterre sem maradt hátra a többitől, sőt nagyon sokszor ők vezettek. Az órák lassan multak. A nagy csendességben egyszerre örvénylő, kavargó viznek zugását hallották. Amint közelebb eveztek, láthatták a kavargó hullámok tajtékát és habját. Az átmenést még csak megkísérelni sem lehetett, mert a kísérlet egy pillanat alatt a mélybe vitte volna őket.

Minden csónakot a partnak irányítottak. Nagy, kétféle körülményt kellett tenniük a szárazföldön, mielőtt a vizen ismét tovább mehettek volna. A csónakokat természetesen vinniük kellett.

Izzadva és morogva hajoltak munkához a vadak. Egyszerre csak a csónakok felét vihették el, a másik feléért ismét vissza kellett térniük. A misszionáriust a legnehezebb teher alá helyezték; de ő vígan vitte terhét és közben éneklő szive hálát zengett az Istennek, hogy méltónak találtatott arra, hogy misszióját szenvedéssel kezdhette meg.

A nap már mélyen leszállt az erdő fái mögé, mikor elérték ideiglenes céljukat. Rögtön visszatértek a másik részért. Mire befejezték fáradtságos sétájukat sötét éj volt és pihenésre kellett gondolniuk.

A folyóból vizet hozott két indián, majd mintegy hosszú kortyokat húzott ugyanegy edényből. A misszionárius atya két kö között összemorzsolta maroknyi kukoricát kapott vacsorára. Az erős munkától kifáradva hálásan fogadta a szegényes cledelt.

Ezután a sötét erdőben a boltozatos lombosított között világitó csillagragyogás mellett térddepelt, hogy esti imáját elmondja. Ismét felajánlotta ifjuságát és életét, hogy ezt a népet megmenthesse. Az ima végeztével, amint térdeiről felemelkedett érezte az indiánok tudakozódó és figyelő szemcinek villogását, jóllehet mindannyian csendben voltak. Nem volt derékajka csak a mohos föld, nem volt takarója csak az esti szél; így feküdt le a számára kijelölt helyre a vadak között.

Amint az indiánok fáradt testének kellemetlen szaga a saját fáradtságával és üres gyomrának nyomasztó érzésével egyesült, oly underítő érzetet idézett fel benne, hogy csendesen felemelkedett új fekhely keresése végett.

De egy pillanat alatt izmos karnak a nyomását érezte a vállán és egy nem nagyon biztató mély torok-hang nyugalomra intette. Ekkor megértett mindent. Közönséges fogoly volt. Sebaj, legyen hát így a dolog, nem számít hogyan, de el kell jutnia a tűzshöz.

Azon éjjel nem volt sok nyugalom a fáradt pap részére. Órákon keresztül milliónyi szunyog zümmögött fölötte és káuzusi bőrét keresztül furva a vérén hízta. Végül fáradt szemre álmot ült; de amint a vad madarak trilláira felébredt, a kegyetlen álatkák csipéseitől nyaka, kezei telve voltak dagantokkal és vérpöttyekkel.

Szürke reggel vezette be a következő napot. Felkelt, majd a folyó mellé térdelve a hűs vízzel borogatta tüzes arcát. Ezután elővette breviáriumát és zsolozsmázni kezdett.

Az indiánok körülserglették és minden mozdulatát élénk figyelemmel kísérték. Egy pillanatra sem volt magára-hagyva. Később ismét adtak neki a zuzott kukoricából s intettek neki, hogy foglalja el a helyét a csónakban. Újból utban voltak. Hat óra hosszat is elmúlt már fejük felett, amikor elérték rendeltetésük helyét. Amint a csónakok a faluhoz közeledtek, a gyermekek futva serglették a partra, a kényelmesen jövő öregek meg ernyöt formáltak kezikből és csendesen figyelték a csónakok méltóságos közeledtét. Az egyik nő hirtelen észrevette a papot. S amint észrevételét másokkal közölte, a kérdezősködésnek egész szözüöne hagyta el a nézők ajkait.

"Kilehet?" - kérdezték egymástól. Haja lángszínű

és úgy göndörödik mint a szőlőinda. Szemei olyanok mint az ég, arca pedig olyan sápadt mint a fiatal hold. Ki lehet? Ki lehet?

A sok érdeklődő kíváncsian vette körül a misszionáriust; ruhájának anyagát vizsgálgatták, illetőleg sugárzó arcát nézték

Ő meg ügyesen felhasználva a kínálkozó alkalmat, kapuciuma alól feszületet vont elő és magasra tartotta azt a vadak előtt, majd a másik kezével a függő alakra mutatott.

- " ISTEM !"- magyarázta nekik.

A keresztről az égre mutatott, a szavak kíséretében : Isten, - a ti Istenetek, s ekkor rájuk mutatott; majd magát is bevonva: és az én Istenem.

Jóllehet szavait nem értették, de úgy látszott, mintha a mondottakat megértették volna. Ezután a misszionárius két durva fából keresztet formált s azt a partba szurta.

Végre a vadak is megunták a bámészkodást. A most érkezettek meg éhesek és fáradtak voltak. Ropogo tűz fölött függött egy hatalmas edény, melynek gyanus tartalma habozva forrott. A pap sehogysem tudta kivenni annak tartalmát. Pedig az ember itt még válogatós lehet; így tehát megpróbálkozott az undorító zagyvalékkal.

Most mikor nagy nehezen eljutott az egyik indián törzshez, egy másik nagy nehézség előtt állott. Ugyanis a vadak nyelvét kell megtanulnia, ez pedig nem lesz könnyű dolog. Itt természetesen még nem voltak szótárok, sem nyelvtani szabályok, melyek igen nagy segítségére lettek volna. Mindent közvetlenül kell elsajátítania. Pedig erre nézve semmi nem biztató, de ébenséggel nyugtalanító tapasztalatai voltak, mert a sápadtarc számára csak guny, megvetés és röhög létezett a vadak között, bármikor is érdeklődött valami után. Még a gyermekek is - öröklött kegyetlenségükkel - gunyolták helytelen kiejtéséért és csufolva utánozták gondolkodva kiejtett szavait.

Annak ellenére, hogy nagyon gyakran a csüggés gondolatai kísértették, naponként buzgón imádkozott, hogy az indiánok komplikált nyelvét rövidesen elsajátíthassa, s hogy a közlekedésnek ezen eszköze által taníthassa őket azon áldott igazságokra, melyekért ily messze fáradt.

Azonban a megpróbáltatások ez első napjaiban is volt részére egy kis alkalmi vigasz. Az egyik reggel az idegen szavaknak ~~létszól~~ vég nélküli ismétlése után, a misszionárius atya egyedül ült a mohos padon, s az előtte levő tárgyak nevére próbált emlékezni. Ujjain ellenőrizve azokat újra végigment a listán, midőn egyszer oly szomorú érzés és honvágy fogta el, hogy szeméi önkéntelenül könnyel teltek meg. Ekkor egy szerény rántást érzett a manikáján. Amint fejét felemelte, csodálkozó gyermekarccal találkozott.

- "Vedd, -" szólt a kis lány - a Napsugár szedte számodra, - s két kis kezében hatalmas harmatos levelet tartott eléje, melyen édesizű bogycok voltak.

A kis leányka az indiántípus szerint igen bájos volt. Vörös orcái teltek voltak, szeméi pedig telvél érzéssel. A misszionárius atya szavak után tapogatózott, hogy a neki új nyelven köszönetét nyilvánítsa. Elfogadta a kegyes ajándékot, de a kicsinek szavai nagyon csodálkozott.

♦ "Napsugár?" - ismételte.

A kis leány fejével szemérmesen igenlőleg bólintott, majd magára mutatva szóval is megtóldotta:

- "Én - a Napsugár! "

Tehát ez volt a neve. S valóban alkalomszerűleg nagyon találó volt a név, mert az ő magányos, szomorú szívére meleg napsugarat hozott.

Mikor már nagy nehezen megtanulta szavaikat, - nem sok kellett hozzá és kis mondatokat is tudott szerkeszteni. Sőt nem sokára örömmel tapasztalta, hogy majdnem könnyedén megértik az indiánok.

Azon napokban már a törzs betegeit is meglátogatta. Sokszor jótanácsokkal és segítséggel szolgálhatott, de viszont gyakran került szembe a kuruzslóval.

- "Nincs reá szükségtök - magyarázta a testvér a betegeknek, sem éles pálcáira, sem igézéseire és vad ugrálásaira. Pihenés és csend kell nektek; "

A Feketekabát módszerei csodások voltak. Látogatásait, gyógyténykedéseit rendszerint javulás követte. Némelykor azonban sötét pillantásokkal találkozott és a szerető kezét, melyet a kereszttel áldólag emelt rájuk, durván eltaszították.

A tanításra azonban a nyár igen alkalmatlan évszak még annak is, aki különben mestere a nyelvnek. A törzs férfiai időjüket legnagyobb részét az erdőben töltötték barangolva, vadászdúsztatva vagy halásztatva, míg az asszonyok a növekvő kukorica és dohány gondozásával voltak elfoglalva. Így hát az volt a remény, hogy majd mikor a télapó fehér köntösével megjelenik, lesz elég alkalma kis gyakorlottságával a kereszténység felemelő igazságaira oktatgatni őket.

Olykor ő is elmehetett a vadászokkal és halászokkal. Gyakorlat útján kiváló nyilazó lett. Karját oly nyugodtan tartotta és szemei oly biztosak voltak, hogy nagyszerű céllövészettel a vadakat is csodálkozásba ejtette.

Az egyik kiruccanás alkalmával, mikor csónakjaikon a folyón lefelé az örvényhez veztek, hol tömérdek hal volt, egyszerre - senki sem tudta hogyan - az egyik csónak a folyó közepén felborult. Az indiánok biztos csapásokkal partra usztak - egy kivételével. Ez az Arany Sas volt, a Hagányos Farkas törzs fő tiz éves fia. Az ifjút veszélyes gyorsasággal a kavargó-zugó örvény felé sodorta a rohanó folyó.

Még az edzett indiánok is lélekzetvisszefojtva nézték, amint a misszionárius rögtön utána ugrott. Egy pillanattal sem érkezett tulkorán. Gyorsan megragadta a gyermek haját és hősiesen küzdött az árral, mely mindkettőjüket a halálos mélységre sodorná. De kezdett változni a helyzet, s úgy látszott, mintha a küzdelem hiába való volna a rohanó folyó hatalmas erejével szemben. Bár öntudatlanul, de küzdött hősrünk a ragadó hullámmal, s védettjét egy pillanatra sem engedte el, még akkor sem, mikor már-már fogyni érezte erejét s szemei előtt minden tárgy feketébe olvadt.

- " O Istenem - könyörgött - édes Istenem! hát fel kell adnom a küzdelmet ? "

Ekkor a rálopódzó ájuláson keresztül hallotta a vadak kiáltásait:

- " Tartsd megadat Feketekabát, tartsd megad ! "

Valami levélszerű cirógatta meg arcát, melyben nagy nehezen egy fiatal sudár fát fedezett fel. Még a nyomoruságos helyzetében is villámszerűleg gondolt arra, hogy az indiánok okosan cselkedtek, mert ha korosabb fát tettek volna eléje .

azt a rohanó folyó könnyedén kettétörhette volna. A fa minden rugékonyságával ellenállt a sodró árnak. Percek kérdése és eltörik. Teljes erejével megragadta gyorsan, mire szinte új erő támadt fáradt izmaiban. Végre midőn már szilárdan érzett lábait alatt, partra vonszolta magát s az elalélt fiút.

Az érzéketlen indiánok rőfögés szerűen méltányolták a derék műveltet. De még bőven volt munka. Az ifju még mindig eszméletlen volt. A bátor, önfeláldozó atya másfél óráig - saját bágyadtságáról teljesen megfeledkezve - szorgoskodott felette, míg a lélekzés ismét természetes lett s a zavaros szemek kinyilottak. Midőn a magához tért gyermek lábaira akart állani, a gyengeségtől a földre esett, de indiánosan föl sem vette. O'Mara atya az őt jellemző kedvességgel mosolygott, majd lehajolt és karjaiba vette a kis indiánt.

- "En erős vagyok - magyarázta neki, - engedd, hadd vigyelek!"

Igy tehát akarva-nemakarva a gyermek feje bágyadtan simult a jóságos atya vállára; s mikor a többi csónakhoz értek és a gyermeket csónakjába helyezte, mélységes hála ült az újabb barátról beszélő fekete szemekben...

Nagy nehezen elmúlt a nyár. Ez idő alatt O'Mara atyának rengeteg vigasztalansággal és akadállyal kellett megküzdenie, melyek az isteni kegyelem támogatása nélkül bizonytalán elvették volna minden kedvét a további küzdéstől.

Fakéregből helyes kis kunyhót épített magának, amely jól lehet száraz és törékeny volt és a legkisebb szikra is elég lett volna felgyújtásához, de amint remélte - legalább magában lehet. Hanem éppen a magány volt az, amelyről látszólag véglegesen le kellett mondania. Az indiánok ugyanis szabad kibirást engedtek meg maguknak és emellett bármi megtetszett nekik a misszionárius szerény felszereléséből, minden előzetes kérelem nélkül eltulajdonították.

Sokat szenvedett a kellemetlenkedő rovaroktól is, amelyek ugyancsak kínozták éjjel-nappal.

A legkegyetlenebb szenvedést mégis a kínzó vigasztalanság és a teljes egyedüllét érzete okozta, melyet elképzelhet ugyan az ember, de átérezni csak hasonló körülmények között képes. Nem létezett egyetlen léleksem, aki érdeklődött volna utána, s megkevésbé, aki megértőleg beszélt volna vele. Még

mindig az idegen szavak tömkelegében botorkált és a mondatok szerkesztésén dolgozott. Nem volt egyéb munkája, mint a rejtvényes indián nyelv és az imádság. Teljesen ezeknek élt. Állhatatosan imádkozott, hogy a nyelvet rövidesen elsajátíthassa.

S midőn a várva-várt hosszú tél megérkezett, melyhez oly sok reményt fűzött, az még keserűbb vigasztalanságot hozott számára. Hogy az indiánok tőlük telhetőleg védekezzenek a csipős hideg kegyetlensége ellen, alacsony, hosszú hajlékot építettek. Először póznákat ástak le a földre, majd ezekre egybevarrt faháncsokat erősítettek. Oly nyomoruságos volt ez a lakhely, hogy az állandó tetőnyíláson kényelmesen csillagvizsgálatot lehetett tartani.

Ez a nagy kunyhó részekre volt felosztva s minden részben egy-egy család lakott. Két elkülönített rész között tűz égett.

Itt négy dolog okozott mérhetetlen szenvedést a papnak: a hideg, a meleg, a füst és a kutyák.

A hideg szörnyű volt. Csupán derékaljul szolgáló, állatbőrrel fedett gallyakon feküdt a csupasz földön, s közte és a szabad természet között csak a vékony fakéregfal volt.

Jóllehet a hideg is rettenetes volt, de a meleget még tűrhetőlenebbnek találta. A helység teljesen zsufolva volt, a tüzek pedig csaknem egymást érték s így természetesen semerre sem lehetett enyhülést szerezni. Hig az egyik oldalát szoktatta a forrósághoz, addiga másik oldala majd megfagyott.

Ezek után a füst! Talán még ez volt a legborzasztóbb. Sokszor arca feküdt, hogy a fulladástól megmeneküljön. Sze-mci annyira égett, hogy sokszor kénytelen volt félretenni breviáriumát s a szent zsoltárokat emlékezetből mondani.

No és a kutyák! Ezek a nagy, bundás ebek, az indiánok kedvenc állatai. Ezekre még gyermekeiknél is több gondot fordítottak, s mivel természetesen szabadon jártak-keltek, sok kellemetlenséget okoztak hősüknek. De emellett - az igazat megvallva - egy kis hasznot is hajtottak. Ugyanis, hogy a hideg ellen védekezzenek, egymáshoz simultak s nem egyszer a jó misszionárius atya hátát is védték a megfagyástól.

A szabadba egyáltalán nem mehetett. Halálra fagyott vol-

na, avagy elveszett volna a nagy fehér erdőben. Valóságos fogoly volt ebben a rettenetes, bűzös helyiségben. Gyakran a mitoszi alvilágra gondolt, midőn a füstön keresztül - kutyák között levő osaknem meztelen s a tűz lángjától félig-meddig megvilágított alakokat figyelte.

Mindehhez járult a rossz táplálék. A tél elején mégcsak visszautasította a zagyvalékos és tisztátalanul elkészített ételeket, de most kénytelenségből olykor megpróbálkozott vele. Az indián nő által vigyázatlanul és minden tisztaságot mellőzve készített étel oly utálatotkeltett benne, hogy azt hitte többé soha nem lesz képes enni. Nyáron még lagalábbv volt bőven bogyó, szőlő és hal, de bizony most mindezek teljesen hiányoztak. Az indiánok már a tél kezdetén biztatták, hogy egyék, mert később semmi sem lesz.

Tényleg így is történt. Mielőtt a télnek vége lett volna éhsége oly kínzóvá vált, hogy a száraz angolna bőröket és a faágakat rágta. Ha néha egy-egy jávorszarvas oly közel merészkedett, hogy le lehetett nyilazni, nagy ünnep volt a nyomorúságos tanyán. De ezután ismét csak az éhség lakozott náluk.

A szükség s a nélkülözések ellenére mégiscsak a tél volt az az idő, melyben alkalom nyílott az emberi lélek végtelen értékével és az üdvöségeért fizetett drága árral megismertetni a vadakat. De a megértetési nehézségek, melyek a válás körül felmerültek, szinte áthidalhatatlanoknak látszottak.

Beszélt nekik az Isten Fiáról, aki felvette emberi természetünket azért, hogy szenvedhessen és meghalhasson miértünk. Nagyon szépen beszélt azután Jézus emberi természettel bíró Anyjáról, s hogy ezt világosabbá tegye előttük, hegyes pálcikával alakokat rajzolt a földre, így a gyermek Jézussal Egyiptomba menekülő Szüzanyát, a kereszt lábánál álló Fájdalmasanyát, stb...Bámulva lármáztak az indiánok, amint egyik képtől a másikhoz mentek, s nagyon csodálkoztak azon, hogy milyen sok anyja volt az Istennek. E felfogásuk helytelenségéről pedig szinte lehetetlen volt meggyőzni őket.

Midőn a Szentlélekről, a Szentháromság harmadik személyéről beszélt nekik, amint galamb alakjában megjelent, a menydörgés madarát ismerték fel benne. Ok ugyanis a menydörgés robaját egy hatalmas madár hangjának vélték.

Azonban másként viselkedtek, mikor a pokolról, - mint a rossz celekedetek büntetésének helyéről - s annak borzasztó kínjairól beszélt nekik. Szinte érdeklődtek. Kődös felfogásukból kifolyólag ők is hittek egy felsőbb Lényben és a jövő életben, ahol részint jutalmaznak, részint büntetnek. Így tehát az örök bűnhődés tana igen szépen beillett bizonytalan vallásukba.

Amint a hosszú hideg hetek hónapokká növekedve csigalassúsággal teva vonultak az évszak utján, arra ébredt, hogy bár lassan, de fokozatosan biztos haladást tesz a tanítás terén.

Már néhány indián vele mondja az Urimádságát, többen pedig oly kérdéseket intéznek hozzá, melyek bizonyos értelmes gondolkodásról tanuskodnak azon szép tárgyak fölött, melyeket fokozatosan elébük tár.

Ugy remélte, hogy mire ismét megjön a tavasz, már többlet megkeresztelhet közülök. Azután rövidesen kis kápólnácskát is építhet égbenyuló kereszttel, ahol a szentmiseáldozatot bemutatathatja és ahol az indiánokat oktathatja. E dicséretes óhaj megvalósítása pedig közelebb és közelebbnek látszott.

Végre lassacskán a nélkül, hogy a Feketekabát nagy elfoglaltságában észrevette volna, - a tavasz évi esodája újból megismétlődött. Az egyik napon langyos szellő vonult végig az erdőn, a hó elolvadt s nedvét részint a mohos föld itta be, részint pedig a folyót dagasztotta naggyá. A fákön rügyek felsekeltek; mindenfelé gyenge hajtások mutatkoztak. A hatalmas tölgyfák árnyékos lábainál a lila ibolyák mutogatták bájos arcukat s a fejlődő növények gyönyörűsége a régi édes meséről: a Teremtő gondviseléséről beszélt.

De a vadaknak nem volt érzékük a természet gyönyörűségeihez. A hosszú tél fogságának álemkórságát lerázva, makaszinos lábaikkal eltiporták a szép virágokat, amint az őket jellemző vadssággal rótták az erdőt.

A misszionárius atya is nagyon örült, hogy ismét szívesen járhat-kelhet. Lépteit először a tavaly felállított kereszthez irányította. Kíváncsi volt, vajjon még mindig jelöli-e partraszállásának a helyét.

Öröme határtalan volt, mikor a keresztet teljes épségben

találta. Tehát kiállotta a tél keménységét. Képzletbeli kápolnácskájának tetején már ott látta az üdvösség jelét. Mélyebbre hatol az erdőbe, hogy néhány szép virágot hozzon a kereszt tövéhez.

Lágy csendesség honolt az erdőben, melyet csak egy-egy madár csicsergése vagy egy-egy száraz levél zörrenése tört meg. Ezen ünnepi és hangulatos csend ellenére valami különös érzés töltötte el; valahol valaki nagy veszélyben van. Ösztönyszerűleg megáll, ... majd minden irányban kutat. Nem csalódott. Ott volt a kis tisztáson, - s a látvány majd megfagyasztotta minden csepp vérének.

A nap sugaraiktól színesen megvilágított kis téren Nap - sugárt találta. Különös, elkábitott nézéssel teljesen mozdulatlanul állt, tőle meg néhány lépésre hatalmas kígyó feküdt. Összegöngyölített testéből előre nyujtotta fejét s sziszegő nyelvvel támadásra készült.

Nem volt veszíteni való ideje. - A kígyó sziszegése jött de hasonlít a halál kaszájának susogásához!... Rövid fohász kíséretében biztos lövésre emelte ijját. A halált-hozó fej élettelenül esett előre, a test pedig tehetetlenül vergődött a gyenge fűben.

A repülő nyillal együtt a gyermek is felszabadult a gyöngyös szemek varázsa alól s a misszionárius felé futva így kiáltott:

- "O Fekete-kabát, a biztos haláltól mentettél meg!"

- "Nem én, hanem az édes Üdvözítő - felelte neki a misszionárius -. Jőjj hát, köszönjük meg Neki!"

Igy beszélgetve s örvendezve mentek oda, ahol a kereszt Arról tanuskodott, Aki oly gyalázatosan halt meg értünk. Letérdeltek, hogy annak árnyékában róják le mély hálájukat.

A kis Napsugár azonban nem elégedett meg ennyivel. Ott hol elmondotta egész esetét; az indiánok pedig elmentek a hatalmas kígyó-testtől s a pap bátorságának nem csekély jelét látták benne.

II.

Röviddel ezután történt, hogy az egyik este számos in -

dián valami igen nagy örömet okozó zsákmánnyal érkezett haza. A finomlelkű papnak majd meghasadt a szíve, mikor megtudta, hogy az egész lelkesedést a frissen skalpolt fejbőrök okozták. Azon este nagy ünnepség volt a vitézek bátorságának tiszteletére. Ez alkalommal O'Mara atya is hallott eleget a szomszédos törzsről, és a két törzs között fennálló rettenetes ellenségeskedésről.

Próbált beszélni nekik, a krisztusi megbocsájtásról, de akkora volt az izgalom, és a vad ugrálás-kiabálás heve, hogy szavai süket fülekre találtak, vagy csak fokozták a vér-mérges vadak jókedvét.

Mit csináljon!? Ezen gyilkos támadások addig folytatódnak, míg az utolsó is elhull. És vajjon hogyan találhat a keresztény szeretet helyet oly szívekben, melyek keserű gyűlölettel vannak tele!

Fájó gondolataival elmenekült arra a helyre, melyet legjobban szeretett: a kereszt tövéhez, -s imába merülve lassan-lassan béke szállt háborgó lelkére. Az Isten kegyelme mindent legyőzhet - gondolta, s buzgó szívének minden igyekezetével könyörgött e kegyelemért a sötét lelkek számára.

Imáját új és új buzgósággal végezte, pedig a tábortűzet már rég hamu borítja, az indiánok pedig kunyhóikban mélyen aludtak és újabb győzelemről álmodtak! Így bizony hajnalodott mikor lefeküdt kis pihenés végett azzal a komoly elhatározással, hogy holnap erősen sürgetni fogja a keresztény szeretetet e lelkek előtt, kiket oly igen szeretett.

De amint felébredt, különös nyomást érzett testében. Mozdulni próbált, de minden tagja nehéz és tompa volt; erős fájdalmat érzett azokban. Fogai vacogtak, s míg kábultan ennek okát kereste, hirtelen meleg érzés futott végig ereiben s amíg ez tartott, perzselő kint érzett halántékában. Beteg volt életében talán először!

A kis Napsugár azon reggel felkereste - a törzsfő leányát - a Fehér Felhő-nek kíséretében. Többet akartak hallani Sápdtarc Istenéről. De amint beszélt nekik, úgy érezte, hogy szavai lángalakokká formálódnak s feje és teste körül a hatalmas tábortűz inbolygó lángjaihoz hasonlóan olykor-olykor megérintik melegségükkel...Lángi tűz! susogták a leányok

látván az atya különös viselkedését és melegségtől égő piros-
sas arcát. Sietve hoztak neki hideg vizet kagylóban, melyet
remegő kézzel emelt ajkához, hogy belső kinját és melegségét
ahogy-ugy enyhíthesse. Hálás pillantással nyujtotta vissza a
kagylót... Hamarosan meglátogatták többen is, de ijedten me-
nekültek kunyhójából, mivel azt gondolták, hogy ragályos be-
tegségben szenved.

Néhány nap múlva, mikor felkelt, már sok-sok indián fe-
kült betegen. Természetesen a szegény tudatlanok - a kuruzs-
lótól is bujtogatva - őket okolták a járvány miatt. Ez érzéke-
nyen sujtotta ugyan a csak szeretni tudó derék ferencset, de
nem okozott neki különösebb észproblémát, hogy helytelen ál-
lításukról meggyőzze őket.

Megerősödve naphosszat látogatta a betegeket: gyógyít -
ván, tanítván testileg, lelkileg őket. Ime itt az annyira vá-
rárt alkalom, hogy behatóbban oktathassa őket a keresztény,
még az ellenségnek is megbocsájtó szeretetre! Volt elég idő
az indiánok betegeskedése alatt, hogy a szenvedés által meg-
puhított sziveikbe a szeretetnek s más erényeknek picit égi-
magját beleszórhassa. Oly érzéssel beszélt tehát nekik a sze-
retet s megbocsájtás erényéről, a megtorlás bünéről és a ha-
rag utálatosságáról, hogy mindannyian kivétel nélkül igazat
adtak neki. Így már joggal remélhette, hogy a két ellenséges
törzs között rövidesen tartós béke fog létrejönni. E reményénél
csak az imádságban való kuzgósága volt nagyobb. Mégis mi
történt??

Ugyanis a szokásos utjáról visszatérő vadász-társaság
az egyik napon egy hátbörzengató győzelmi erditással közele-
dett, hogy az asszonyok és a gyermekek is kíváncsiak szálad-
tak az érkezők elé, s dobogó szívvél kutattak, kérdezősködtek
az öröm oka után. Misszionáriusunk is figyelte a menetet,
hogy láthassa a nagy hadi zsákmányt: örömük forrását! Béklyó-
ba vert és kegyetlenül ütlegelt indiánt pillantott meg, ki a
bántalmak ellenére is büszke magatartásu volt és semmi fé-
lelmet sem mutatott. Az ütlegezés és gunyolódás a páter sze-
me előtt is tovább folytatódtt. A nagy kiabálásból végre ki-
vette, hogy a fogly nem más, mint a szomszéd törzsfő fia: a
Futó Szarvas.

Mikor elérték a falu végét, megkezdődött a rendszeres

kinzás. A foglyról leszedték a köteléket s a vadul creditó indiánok sorfala között kellett áthaladnia, hol az ütlegek nagy változatossága fogadta. Az egyik bottal, a másik tomahawkkal vagy egyéb épen kezeügyébe akadt dologgal ütötte a szegény r foglyot. Rongyosan, sebekkel elborítva, félholtan ért a törzsfő emelvényéhez, -s hihetetlen-mégis mosolygott.

Valaki hamarjában tüzet rakott. Levágott emberfejek perzselődtek ott, hogy felfűzve kellemetlen nyakékként szolgáljanak. A kése-k is készen állottak, már az áldozat eleven husának vágására, mely husdarabokat a vadak a tulajdonos szemei előtt szoktak elfogyasztani. Hajánál fogva rángatták az áldozatot s a kezükben maradt hajfürtöket a nézők közé dobálták. Jóllehet e fájdalomk borzasztok voltak, - a hős indián ennek ellenére semmi látszatát sem adta annak.

O'Mara atya könyörgése hiábavaló volt a kinzók előtt. - A szegény fogoly elveszettnek látszott. O'Mara atya ekkor hirtelen az emelvényre ugrott és a kinzott mellé állt.

- "Testvéreim, testvéreim, -kiáltotta- mit miveltek!? Hát nem szivlelitek meg azt a beszédet, melyet nektek az Istenről mondtam?! - Arról az Istenről, ki benneteket jobban szeret, mint az édesanya tulajdon gyermekét! Pedig Ő mondtta: "Bocsássatok meg!"

- "De mikor a Futó Szarvas törzs rengetegét ártott nekünk" - kiáltották vissza mindnyájan.

- "És ti nekik semmit se ártottatok? - dörgött tovább a misszionárius. - De még ha nem is ártottatok volna, mily jögon merészeltek ti gyilkolni? Nem tudjátok-e, hogy a Hatalmas Isten adta az életet, és csak egyedül Ő illeti meg annak elvétele? Vajjon nem halt-e meg Ő értetek, ezért az emberért és én értem is? Mikor pedig kegyetlenül a keresztre szegezték, vajjon nem bocsájtott-e meg kinzóinak? S ti nem tudnátok hasonlóképen cselekedni s megbocsájtani ellenségeteknek?"

- "Nem! Nem! - ordították a vadak- ő a mi foglyunk s halálra fogjuk kinozni!"

- "Akkor testvéreim, ha már ki akarjátok elégíteni vad szenvedélyeteket, mely kitép szivetekből minden kiméletet, nagyon kérlek benneteket: engedjétek őt Isten hírével visszajérni törzséhez s helyette kinozzatok inkább engem halálra."

A fogoly, ki eddig félvállról hallgatta az egész párbeszédet, e nemes szavak hallatára ámulattal fordult a pap felé. Még az ő rideg, vad szive is érezte az áldozat nagyságát, mert nagyobb szeretetet senkire sem tanúsított emberbarátja iránt, mint, aki életét áldozza fel érte. A pillanatnyi csend alatt meghatódva borult a misszionárius lábaihoz, és véres lezével szoritgatta habitusa szegélyét.

"Te igen jó vagy...- szólt elfogódva- és én szívesen tanulnék a te nagy Szellemedről, de neked nem szabad meghalnod értem. Én nem félek. Im!"

Erre felkelt és kintöit hívta, hogy végezzék rajta a legszörnyűbbeket rajta továbbra is. De az indiánok, kik szintén a megható drámai jelenetnek tanúi voltak,- a haragot szünni érezték szivükben. Szégyenkezve néztek egymásra, majd az ellenségről a papra és megfordítva. A jó Barát ekkor levezette őt az emelvényről s e szavakkal bocsájtotta utnak:

"Távozzál testvérem és hirdesd a mai napon irántad tanúsított irgalmat, mely Attól jött, aki meghalt, hogy minden embert megmentsen."

Azon nyáron C' Mara atya már sok indiánt megkeresztelt, köztük a törzsfő leányát is. Ámbár a fiatal bájos szűz ima közben úgy térdelt, mint egy angyal,- a misszionárius atya gyakorlott szemének mégis úgy tűnt föl, mintha valami nyugtalanítaná tiszta lelkét. Titkát nem volt hajlandó felfedni, s ezért mást nem tehetett vele szemben, minthogy imádkozott érte.

Egy napon, mikor szokásos sétáját végezte a pompázó erdőben, hangokra lett figyelmes. Egy férfi mély szenvedélyes áradozása ütötte meg fülét:

"Te szép, igen szép vagy! Szemeid olyanok, mint a tiszta, ragyogó éjféli csillagok, ajkaid meg mint a skarlátszinű bogrő... Szeretlek!"

Erre félénk női hang felelt:

"Én is szeretlek téged, mert erős és bátor vagy, mint az erős szél."

A pap egy pillanatra csodálkozva megállt. Szétvonta az alacsony ágakat s- a szerelmesek szemei előtt voltak. Tehát nem csalódott. A Futó Szarvas és a Fehér Felhő. Az első gondolat, mely átjárta az aggódó atyát, az volt, hogy még újabb zavarkat okozhat ez esemény. De mindez csak egy pillanatig tartott,

... hogy egy másik igazságtalóbb gondolatnak adjon helyet.- Mily öröme, kének s egyeségnek lehet az ilyen házasság okozója.

"Gyermekeim!"- szólt meglepve őket, s mesélgott a régi, régi mesén...

A leány sötétes arcái bizonyan égtek, de a férfi büszkén az atya szemébe nézett.

"Én szeretem őt -magyarázta naivul az esetet az ifjú- és ő is szeret engem. Segítségünkre leszel-e?"

"Hát atyád, a törzsfő mit szól a dolghoz?"

"A Fekete Kabát megmentette életemet- válaszolta ő- s atyám ezért igen hálás. Kész kitépni szivéből a gyűlöletet és megtenni mindent, amit a Fekete Kabát ohajt."

"És te Fehér Felhő?"

A leány erősen fogta a Futó Szarvas kezét s szeméi könnyel teltek meg. -"Atyám nem háborgatja többé a Futó Szarvas törzsét, de úgy érzem, hogy meg fogja tagadni azt, hogy ahhoz menjek, akit szeretek. O Fekete Kabát, légy közbenjárónk, könyörögj ki számunkra az engedélyt!"

A misszionárius atya tisztatólag mesélgott s majd így szólt:

"Imádkozzunk gyermekeim s tizzunk Istentek!"

Majd megáldotta őket s gondolataiba mélyedve távozott a falu felé. Amint közelebb ért, egy magányos indiánt látott a folyó partján. Onkéntelenül felsóhajtott:

"O Orangyalom, adj helyes szavakat ajkaimra, mert ime a Hatalmas Felhő az, a törzsfő!"

A vadember megfordult, amint a pap lépéseit meghallotta.

"Udvözöllek Fekete Kabát! Talán azért jöttél, hogy többet beszélj a Megváltóról?"

"Eljöttem testvérem, hogy beszéljek neked egy viharcs szivről, mely békéjét megtalálta."

"Beszélj!"

"Egyszer valahol- kezdte a testvér- élt egy hatalmas király, kit alattvalói igen kedvelték. Volt egy másik hatalmas király is, aki ettől a királytól nem messze lakott. A két király gyűlölte egymást, az alattvalók pedig kölcsönösen egymásra vadásztak, akit elfogtak, halálra kínozták. Ez igen sok "nyáron" történt így, míg végre az egyikén küldött érkezett a hatalmas Szellemtől. Az első királyhoz ment, kinck igen sokat be-

szélt a bűnről és a megtorlás gnoszságáról. A király figyelmesen hallgatta szavait, népe hasonlóképen s megígérték, hogy kegyesek lesznek ellenségeivel szemben."

"Nagyon jól tették"-helyeselte az indián.

"És nemese meg is tartották szavukat. Az egyik király azonban nagy próba előtt állott. Leánya-az egész birodalom legszebbike- találkozott a másik király fiával. A fiatal teremtések megszerették egymást s egymáséi akartak lenni. A derék leány nem akart atyja engedélye nélkül a férfihez menni, de félt is óhajával atyja elé állni, maga helyett mást küldött közbenjáróul. A király figyelmesen hallgatta a küldött szavait és ...mit gondolsz,-Hatalmas Felhő- mit csinál?..."

A törzsfő erősen figyelt.

"Vajjon az ellenséges király is hallott a Hatalmas Szellem üzenetéről?"

"Igen, hallott róla - válaszolta a páter - s kérte a küldöttet, hogy az ő népének is beszéljen róla, s ő a maga részéről megbocsájtott."

"Ha a leány boldogságát látta abban, aki már többé nem volt ellensége atyjának, akkor nem kellett félnie az atyai döntésről."

"Nagyon jól beszélsz testvérem. De ha e leány éppen a te leányod, a Fehér Felhő volna, és ha szerelmese a Futo Szarvas, a szomszéd törzsfő fia, - hát akkor mit szólnál?"

"Gyermekek?- hökkent meg a törzsfő.- És ő ellenségem fiához menjen?"

"Nem ellenséged többé: Barátod, - testvéred!"

"Mevonná tőlem minden szeretetét s annak adná, akit én megvetek!"

"Nem, nem!- Jóllehet igen szereti őt, de irántad gyermeki szeretettel viseltetik. Te pedig nem veted meg már őt."

E szavakra rövid, de annál erősebb küzködés után így szólt a törzsfő:

"Mit mondasz te, Feketekabát? Mit akar a keresztények Istene, hogy cselekedjem?"

"Saját szivednek kell megmondania, Hatalmas Felhő." Ismét pillanatnyi küzdelem; majd alázatosan e néhány

szó:

- " Legyen hát! Nem adhatnék nagyobb bizonyítékot őszinte megbocsájtásomról. "

III.

Messze, a hatalmas Atlanti Oceánon túlról -Amerikából - levél érkezett. Ritka levél volt ez egy szerető anya részére, mert évente csak egyet várhatott távollevő fiától, akit Istennek adott. Mielőtt feltörte volna a pecsétet, ajkaihoz szorította a becses levelet s csak mikor már könnyei nem zavarták szemcseit, - olvasta el a drága, ismert kéz vonásait.

" Drága, kicsi Anyácskám! - Hogy is köszönjem meg neked sok imádságodat?! Engedd elmondanom, mit is mivelt az, a jó Isten kegyelmével. Álmaim kis kápolnája megvalósult tény már. Hatalmas fákat vágtunk ki s irányításom mellett durván bár, de mégis felépítettük azt. Kis kereszt is került a tetőre; templomunk tehát készen áll. Már igen sokan megkeresztelkedtek. Örömük meg épenséggel mérhetetlen, mivel tudják, hogy tisztán állnak Teremtőjük előtt. Ide, a drága kis kápolnácskába jönnek mindennap az indiánok, hogy többet és többet tanuljanak a kereszténységről. Figyelmük és kérdéseik oly igen meghatnak, hogy könnyek szöknek szemeimbe. De őszinteségüknek azzal adták legnagyobb tanujelét, hogy egy ősidőtől fogva fennálló ellenségeskedést szüntettek meg, mely már igen sok áldozatot követelt. Sőt még ennél is többet tettek: a két törzsfő beleegyezésével gyermekeik összeházasodtak. Most hetenkint néhányszor meglátogatom a szomszédos törzset, hogy nekik is hirdessem Krisztust. Nemsokára közülük is sokan megkeresztelkednek és felvétetnek Krisztus egyházába.

Én a magam részéről igen épülök a vadon gyermekeinek e mélyéges vallásosságán, kik oly szívesen befogadták Krisztus magasztos igazságait.

Egészséges vagyok jó Anyácskám, és nagyon boldog, hogy Megváltónk kezében alázatos eszköz lehetek prófétáim terjesztésében. De sikereimnek oka édes Anyácskám te vagy, ki imáiddal és áldozataiddal szavaidnak erőt szereztél. A siker tehát a tiéd jó Anyám!

Példád mindig előttem lebeg, s az ~~ok~~tatások, -melyekben

gyermekkoromban részesítettél- képezik most is nagy részét e-
rőmnek. Bátor és erős vagy, mégis oly édes-szelid és vigasztaló,
hogy néha kezed érintése és szavad drága zenéje után vágyó-
dom. De Istennek áldoztál fel s én is édes örömmel adtam neki
magamat. A vad (nban levő nehézségek, kényelmetlenségek mellett
is sok lelki vigasztalásban van részem, melyek oly édesek, hogy
azokat leírni nem lehet.

Szeretném Anyácskám, ha néha láthatnád népemet. Szeret-
nék festőművész lenni, hogy a vadon minden poézisét megfestve
elküldhessem neked: az óriás fák karcsu szökéseit, melyek oly
magasra nyulnak, mintha az eget érnék, a gazdagon termő szőlő-
tőkéket, a mehes földet ezer kedves virágaival, a vadszőlőket
édes, lilás fürtjeivel, a kuszó szamoca és szeder bokrokat, az
ezüstösvizü folyót, mely telepünkön folyik át, az őserdő lomb-
jain áttörő napsugarat, és a hűsítő árnyéket... Ősszel a színek
fényében gyönyörködik az ember szeme, midőn a hatalmas Festő-
művész a szunnyadó nap árnyalatával minden falevelet bibor szí-
nűre, aranyosra és barnás vörösre fest. Szeretném, ha látnád
az itteni gyönyörű telet, a hosszú, hideg, hótakart telet.-De
mindezeknél szebb, hatalmasabb és értékeőbb az indián nép, az
egyenes és karcsu növésű vadak, mert nekik értékfeletti lelkük
van, melyért Krisztus meghalt...

Sokat beszélnek még neked Anyácskám a kis Napsugárról
és a Fehér Felhőről- a törzsfő leányáról- aki a Futó Szarvas
felesége lett. Beszélnek a fiatalságról, az Arany Sasról és
a Fehér Sasról, a Magányos Farkasról. Sokat beszélnek a Piros Madár-
ról és a Nagy Fáról, a Fújó Szélről és a Derűs Szárnyról. Be-
szélhetnek a Hatalmas Felhőről a nemes törzsfőről, s még a ku-
ruzslóról is, aki hajdan kegyetlen és bosszualló volt, de most
buzgó és bizó, akár a gyermek. Kérlek jó Anyácskám gondelj ő
rájuk is, mikor reám gondolsz, mivel ők immár életem egy rés-
sét képezik s -remélem- utleveletem a Mennyországba.

Ha többé nem találkozunk e földön jó Anyácskám, ott fenn
találkozni fogunk s akkor eléd vezetem vörösszinű lelki gyer-
mekemet, hogy hálájukat előtted leróják.

Édes Anyám szeretlek! Folytasd imáidat és mindig gondolj
arra, hogy szerető fiad vagyok.

Jászberény.

Angolból: fr. Tarzicius.

Rovatvezető: fr. Kapisztrán .

Ha klerikátusi életünk sok sinü esemény-szálaiból akarunk egységes képet szőni, bizony hosszú idő-fonalak mellett tudok csak eljutni és eligazodni az én kis naplóm rengetegében. Mindenestre vissza kell mennem olyan távolságokba, amelyek mindenünk előtt nagyon elavult és már a feledés homályába merült eseményeket tárnak fel, de amelyekre nekünk mégis kedves visszaemlékezni, mások előtt pedig az ujság színével fog hatni. Egy szóval kezdjük ott, ahol végeztük,

Julius

10-én, amikor az ismét lescványodott fr. Krizsót bucsuztattuk. Akkor sokan azt hitték, hogy már csak kepcrsóba látjuk viszont - és ki hitte volna - hogy pár hónap múlva atlétai alakja teljes erejének virágzásában fog szemünk előtt pompázni. De nem akart az események sorrendjén máris valamit változtatni.

11. Megszokott kirándulás - hát természetesen a - Mátrába. Kedves Olvasóim talán bosszankodnak is, hogy ugyan mit firkálunk arról a Mátráról annyit !! Pedig manapság sokkal különös irók is a megszokottság szürke tintája helyett a magasztalás és reménykedés zöld levébe mártogatják jó forgó tollukat. A Mátrán van Magyarország legmagasabb csúcsa a Kékes és ez elég nevezetesség, még ha barátok másznak is föl a tetején fölállított fából készült Vas-kilátóca. Ránk nézve még az is nevezetes volt, hogy P. Ottó mutatott be - mint volt cserkész - szakács-művészetét; amelyről azonban nem óhajtok bővebben nyilatkozni!!

23. Szomorú hangulatban veszünk bucsut P. Szaléztól. Hej, ha a kronika-rovat több tért engedne és bennem több költői véna volna, micsoda bucsuztatót csapnék; mert ha valaki méltó erre, úgy a mi drága Szaléz atyánk . Nem volt nemes eszme, amelyet

föl ne karolt volna, terv, amelynek kivitelében társul sőt vezérül ne szegődött volna, ha az a klerikát vagy Magyar Umbria javára szolgált. Agilisabb és vállalkozóbb szellemű írójára nem volt a Magyar Umbriának. Ideje, tolla, tehetsége, egész szellemi élete, a Magyar Umbriájé volt, mienk volt. Ott volt a Magyar Umbria bölcsője mellett s ott állt mindaddig míg körünkben tartózkodott. Megtisztelő állása / Magiszter a Szeráfi Kollégiumban / úgy hiszem, méltó jutalma eddigi szergalmas működésének. Kivánjuk, hogy páratlan lelki energiája sok-sok írókat termeljen ki a Magyar Umbriának.

Délután váratlanul megjelenik P. Marcell a régi társak között. Ugyancsyan kedves és szeretetteljes, mint volt régen, de most már - apostol is. Sajnos csak egy rövid napig élvezhettük vonzó egyéniségének jelenlétét. Azt azonban kicsikartuk tőle, hogy jövő ilyenkor ujfentellátogat Gyöngyösre.

24. Este 8-kor hagytak itt minket P. Ottó. Hasonlóképpen minden jót kívánunk neki! Mindenki úgy hiszi könnyű dolga lesz, hiszen Baján van a klerikusokat - így a fiatalokat is izzig-vérig szerető P. L. Emmanuel, aki valóban hallatlan szeretettel amplektálta egykori theologus növendékét.

26. Azonban a dispozició vigasztalásul új testvéreket küld nekünk fr Altin és Bertalan személyében, akiket még később hárman fognak követni.

28. A Magyar Umbria jövőjén aggódó lelkünk ismét nagy erőferrásra akadt a kiváló magyar esztetikus, Brisits Frigyes hozzánk intézett سراiban. Örömmel látjuk, hogy ilyen nagy egyéniségek is lehajolnak kicsinységünkhöz s hisznek a mi "keletünkben, új, friss, umbriai napfakadásban" és szerető kézzel igyekeznek bennünk táplálni "ezt az új, szent, assisi izzást, napfölkeltét," amely hivatva van derűt sugározni az "örömtelen, fáradt magyar rögre." Ferences szivből jövő szeretettel köszönjük.

29. Csak pár serral előbb még dicshimnusz akartam zengetni a Mátráról és most hogy egy újabb mátrai kirándulást kell elkönyvelnem lemondó hangulatomban erre egy cseppet sem volna kedvem. Még pedig azért, mert a megszokott kedves helyek mindinkább kezdik elveszíteni vonzó hatásukat a sok kiránduló és turista miatt. A természet szent sendjét városi zaj, idegen

Rovatvezető: fr. Kapisztrán .

Ha klerikátusi életünk sok sinü esemény-szálaiból akarunk egységes képet szőni, bizony hosszú idő-fonalak mellett tudunk csak eljutni és eligazodni az én kis naplóm rengetegében. Mindenesetre vissza kell mennem olyan távolságokba, amelyek mindenünk előtt nagyon elavult és már a feledés homályába merült eseményeket tárnak fel, de amelyekre nekünk mégis kedves visszaemlékezni, s mások előtt pedig az ujság színével fog hatni. Egy szóval kezdjük ott, ahol végeztük,

Julius

10-én, amikor az ismét lescványodott fr. Krizsót bucsuztattuk. Akkor sokan azt hitték, hogy már csak kepcersőba látjuk viszont - és ki hitte volna - hogy pár hónap múlva atlétai alakja teljes erejének virágzásában fog szemünk előtt pompázni. De nem akarok az események sorrendjén máris valamit változtatni.

11. Megszokott kirándulás - hát természetesen a - Mátrába. Kedves Olvasóim talán bosszankodnak is, hogy ugyan mit firkálunk arról a Mátráról annyit !! Pedig manapság sokkal különbség is a megszokottság szürke tintája helyett a magasztalás és reménykedés zöld levébe mártogatják jó forgó tollukat. A Mátrán van Magyarország legmagasabb csúcsa a Kékes és ez elég nevezetesség, még ha barátok másznak is föl a tetején föllállított fából készült Vas-kilátóra. Ránk nézve még az is nevezetes volt, hogy P. Ottó mutatott be - mint volt cserkész - szakács-művészetét; amelyről azonban nem óhajtok bővebben nyilatkozni!!

23. Szomorú hangulatban veszünk bucsut P. Szaléztól. Hej, ha a kronika-rovat több tért engedne és bennem több költői véna volna, micsoda bucsuztatót csapnék; mert ha valaki méltó erre, úgy a mi drága Szaléz atyánk . Nem volt nemes eszme, amelyet

föl ne karolt volna, terv, amelynek kivitelében társul sőt vezérül ne szegődött volna, ha az a klerikát vagy Magyar Umbria javára szolgált. Agilisabb és vállalkozóbb szellemű írója nem volt a Magyar Umbriának. Ideje, tolla, tehetsége, egész szellemi élete, a Magyar Umbriájé volt, miénk volt. Ott volt a Magyar Umbria bölcsője mellett s ott állt mindaddig míg körünkben tartózkodott. Megtisztelő állása / Magiszter a Szeráfi Kollégiumtan / ugy hiszem, méltó jutalma eddigi szergalmas működésének. Kivánjuk, hogy páratlan lelki energiája sok-sok írókat termeljen ki a Magyar Umbriának.

Délután váratlanul megjelenik P. Marcell a régi társak között. Ugyancsyan kedves és szeretetteljes, mint volt régen, de most már - apostol is. Sajnos csak egy rövid napig élvezhettük vonzó egyéniségének jelenlétét. Azt azonban kicsikartuk tőle, hogy jövő ilyenkor ujfentelátogat Gyöngyösre.

24. Este 8-kor hagyott itt minket P. Ottó. Hasonlóképpen minden jót kívánunk neki! Mindenki úgy hiszi könnyű dolga lesz, hiszen Baján van a klerikusokat - így a fiatalokat is izzig-vérig szerető P. L. Emmanuel, aki valóban hallatlan szeretettel amplektálta egykori theologus növendékét.

26. Azonban a dispczió vigasztalásul új testvéreket küld nekünk fr Altin és Bertalan személyében, akiket még később hárman fognak követni.

28. A Magyar Umbria jövőjén aggódó lelkünk ismét nagy erőferrásra akadt a kiváló magyar esztetikus, Brisits Frigyes hozzánk intézett سراiban. Örömmel látjuk, hogy ilyen nagy egyéniségek is lehajolnak kicsinységünkhöz s hisznek a mi "keletünkben, új, friss, umbriai napfakadástan" és szerető kézzel igyekeznek bennünk táplálni " ezt az új, szent, assisi izzást, napfölkeltét," amely hivatva van derűt sugározni az " örömtelen, fáradt magyar rögre." Ferences szivből jövő szeretettel köszönjük.

29. Csak pár serral előbb még dicshimnusz akartam zengetni a Mátráról és most hogy egy újabb mátrai kirándulást kell elkönyvelnem lemondó hangulatomban erre egy cseppet sem volna kedvem. Még pedig azért, mert a megszokott kedves helyek mindinkább kezdik elveszíteni vonzó hatásukat a sok kiránduló és turista miatt. A természet szent sendjét városi zaj, idegen

hangok, cda nem való viselkedés zavarja meg. Nemsokára el -
tűnik minden poézise és ihletet nem merithet a természet ra-
jongó gyermeke régi megszokott világában, mert a város ki-
lakoltatja onnan a költészetet és a nagy eszmék bölcsőjét az
ihitatos csendet. Epen ezért mi is elhatároztuk, hogy legkö-
zelebb elhagyatottabb helyet fogunk fölkeresni.

30. Fr. Szilveszter, kit még Budapesten megoperáltak,
hogy betegségéből minél előbb fölépülhessen, elhagyja kleri-
kátként s csak majd augusztus végén láthatjuk viszont.

Augusztus.

5. P. Prvinciális névnapja. Buzgón imádkozunk a szent-
misén, hogy a legszeretőbb Atyát, Eszményképünket, Vezérünket
új ferences-kor hajnalának előhírnökét még sokáig tartsa meg
az Ot nekünk ajándékozó isteni Gondviselés. Hiszem, hogy sza-
vaim egy értünk dobogó meleg sziv bennünk támasztott rezonau-
ciájának és gazdag érzelemvilágának kis névnap-i versikéje, az
én gyarló tollammal való tolmácsolása.

6. Régi jó ismerősünk és kegyes jötevőnk P. Jeromos
kecskeneti házfőnök tiszteli meg a gyöngyösi konventet láto-
gatásával. Egyszerűen nem akarjuk elengedni s ebben a termé-
szet is pártunkra áll: úgy megeredt a zápor, hogy csak más-
nap tudott visszatérni. Most sem jött üres kézzel! 30 pengőt
adományozott a közel jövőben feallitandó rádió készülékünkre.
Méltóképen úgy sem tudjuk megköszönni, de O megérti a mi egy-
szerű nyelvünket is és hisszük, hogy továbbra is megtartja a-
tyai jóindulatában legkisebb testvéreit.

10. Onképzőköri gyűlés. Csak két szó eszméje roppant
fontosságú tények hordozója. Különösen azért, mert az önké-
pzőkörökben, mint elterjedt mondásunk: "mindenki a saját
előzeteire épít".

P. Magiszter beszéde után megejtettük a tisztikar választását. Eredménye a következő: szerkesztő: P. Kapisztrán, jegyző: fr. Tibor, és könyvtáros: Fr. Károly. Ezután fr. Vilmos egy nagyon időszerű tervet terjesztett a kör elé. u.i. a szerkesztő a -
mugy is nagyon meg van terhelve az anyag átvizsgálásának és elrendezésének tengernyi gondjával, tanácsolta volna egy műszaki vezető választását. Szavait viharos lelkesedéssel fogadták és mivel eddig is vannak dokros érdemei e téren, megválasztottuk őt műszaki vezetőnek. Ezután tehát az anyagi rész teljesen őt illeti, jó és balsikere rá hat vissza és a külső előállításért ő felelős. Természetesen mindenki engedelmeskedni tartozik neki, legalább is a szabad időben, A gyűlés három óráig tartott.

19. P. Damjánt, a mi küzdelmünk osztályrészesét és buzgó munkatársunkat bucsuztatjuk. Sohasem hagy itt magunkra. Ha cikk után puhatoltam nála, ama célzatos szándékkal, hogy szükség volna rá, legtöbbsnyire ilyesmire való rátermettségét kezdte kétségbevonni, de azután " a gyenge erőszak" csakhamar előkerített az íróasztal fiókjából egy-egy izléses és szellemes tárcába való cikket. Finom izlése, az irodalomban való jártassága, biztos ítélőképessége sok veszélyes kilengéstől ovta meg lapunkat. Mint segédszerkesztő is Jótékony hatást gyakorolt a Magyar Umbria szellemére és fejlődésére. Hisszük, hogy tovább is meleg szeretettel gondol ránk és sok barátot szerez a Magyar Umbriának.

20. Megérkezik P. Polikárp, már mint magister cantus Ecclesiastici. Szeretettel üdvözljük!!!

28. Ma délután megjött Jászberényből a mási három testvér is, fr. Kalliszt, Alexius és Tivadar. Végtelenül örülnek, hogy végre megérkezhetnek e tiszteletreméltó konvent falai közé, ahol már egy emlékezetes évet töltöttek.

30. Az utolsó abszolútus atya, P. Ákos távozik körünkből. Szigorúan megtiltotta, hogy bármiféle köszönetet vagy jókívánatot írjunk e lapban- amelynek pedig egy évig szerkesztője volt Mivel azonban rendeltetési helye Eger, valószínű, hogy többször is találkozunk még vele. Különösen azok, kik felszentelés előtt állanak.

31. Nagy készülődés. A gyöngyösi templom régnemlátott ünnepség színtere lesz. P. Magócsy Imre tarja gyémántmiséjét.

Az ősz aggastyán már pár nappal előbb megérkezett, P. Dezső - régi ismerősünk - kíséretében. Délután P. Provinciális, P. Secretarius, P. Krizánt, P. Hugó, P. Aladár, P. Pius és másokat volt szerencsénk üdvözölni, vagy mint előljárónkat, vagy mint jötevőnket és végül volt társunkat. Budapestre utaztában fr. Szilveszter, régi munkatársunk is betér az ünnepségre.

Szeptember.

1. Templomunkat szokatlan tömeg tölti meg. Érthető is, hiszen P. Imrét majdnem mindenki ismerte, három évtizedig dolgozott itt, mint az Urnak munkatársa. Szeretettel jöttek megünnepelésére a hivek, egyszerűek, előkelők, egyháziak és világiak. Így jelen volt a papság nagy része, Kemény János ny. polgármester, Burián Endre dr. főorvos és még számos előkelőség.

Evangéliumkor P. Provinciális lép a szőszékre és mond mély gondolatokban, szentséges és áhitatos érzelmekben gazdag beszédet. Kifejtette, mily értékes kincs három évtized minden napjának Istenben-élése, Erte való működése. Fényessé, gyémántossá teszi a lelket. A gyémántmisések szépséges lelkülete mindenkire vonzó erőt gyakorol. Az Ur Isten nagy adománya ez az apostoli munkáért.

Mise végén meghatóan adta áldását a már gyémántmisés P. Imre az összes jelenlevőkre.

2. Lelkigyakorlat a régvárt ordinációra. Egyben a szenicri hivatal is üresedésbe jut és P. Magiszter fr. Sándort nevezi ki szenicrnek.

Este váratlanul megjelenik köztünk a már sekkktől elparentált fr. Krizosztom. Kijelenti, hogy egészsége javult - amit láthatunk is rajta, - és hogy az iskolaév kedvéért jött haza, azaz a II. éveseket nem akarja cserbenhagyni.

6. Izgatott utrakészülés! Fr. Kapisztrán, fr. Tecofil, Károly, Kolombán, Vilmos, Ipoly és Regalát Egerbe mennek ordinációra. Az első kettő presbiterátot, a többiek kis-rendeket kapnak.-

8. Nagy nap! Legalább is keletünknek. Kegyelmes Érsek Urunk magánkápolnájában személyesen végzi a szentelést. Ki találja a szavakat ama szent és misztikus átélések, örökké emlékezets percek és pillanatok méltó leírására? Akik eljutottak

odáig, azok tudják, mi az akiknek pedig még csak szívük vágya, megfogják tapasztalni az Ur hozzánk-látogatásának édes gyönyörűségét. Az ordinációt végignézte fr. Szabin kínai miszisionárius testvérünk is, aki vágyva vágyott papszentelést látni.

Ugyanezen a napon egy gratuláló lappal tisztelt meg bennünket a lélekben nagy ferences költő: Kocsis László. Megható kegyelettel nyilatkozik elköltözött kis Celesztin testvérünk lőtői tehetségéről és szép lelkéről. Figyelmeztetése szerint még jobban meg fogjuk becsülni halott "poéta-szívét". Szives leereszkedéséért hálás köszönetet mondunk, egyben ígérjük, hogy a további számokat is megküldjük.

12. A két nec-presbiter utrakel, hogy szülővárosában mondja a primiciát. P. Teofil Bajára ment. Szónoka P. Magiszter, aki hatásos beszéddel mutatott rá az igazi, legnagyobb boldogságra és a hős, ifju levita heroikus tetteire, amely a bennünk levő boldogságszomjat Jézus Szívéből jövő forrás üde vizével elégíti ki.

Csekélységem pedig egyelőre Budapestre ment, hogy a konzulnál megtudja a keserű valóságot, hogy hiába volt minden ígéret, esküdözés, főispánok és püspökök, miniszteri referense és főkapitányok minden protekciója, mert a balkánon csak pénz kell, földszagu penészes virág, hitvány és piszkos markokba! A primicia irredenta tüntetés, halálos véték Nagy-Szerbia összetakolt birodalma ellen! Micsoda dicsőség ért engem! Félnék tőlem. Szegény derékköteles kis baráttól. Keserű dicsőség! Aki tudja mi a szülőföld otthon-illata, boldog szülők kilencéves vágya, egy nagy város magyarságának várakozása az megérti, mily keserű ez minkét részről. Ámde az egyéni élmények nem tartoznak ide és nem érdekelnek másokat, tehát csupán a külső körülményekről egy pár szót. !Egy nappal primicia előtt megyek a határhoz legközelebb eső faluba; Kelebiára, hogy meglássam, mi lesz. Meglepődve látta, hogy kész az ország legelső Krisztus királyságáról nevezett temploma. Festés té is egy nappal fejeződött be, /Éber./ Az új templom homlokzatán Krisztus- Király monumentális szobra Szabadka felé néz szelid szemével. Itt muatattam be tehát első szentmiseáldozatomat Krisztus Királynak, véglegesen is alávetve magamat isteni jogának. Szónokom P. Aladár magiszter volt / pedig

csak szombat este kapta meg sürgönyömet és reggelre érkezett meg/, akinek szavai könnyekig meghatották a végek izzig-vé - rig katoliku és irredenta magyarságát, mert ott él és lobog a magyar fájdalom az elüzdött, /legtöbnyire Szabadkáról kitöloncolt/ bujdosó magyarokban. Ott születnek új és mély érzésű irredenta dalok, amelyeket a mise utáni kis ünnepségen is oly szívfájdalommal, vad szilajsággal énekeltek, hogy talán a határig is elhallatszott. Mi talán el is felcsettük a magyar bánatot, ott mindenki él. Határon innen is túl is. Nem félek én attól, hogy kivesz a magyarság, ha az intelligencia beolvad! él a magyar nép, a paraszt! Hiába tanítják szerb nyelvre, otthonában él magyarnak a sokkal többet is szenvedő nép:

Te benned biztunk eleitől fogva,
Jövendők titka tebenned virraszt:
Elátkozott királyfi,
Minden nemzetek hamupipőkéje,
Kopott vén Tiborc, keserű paraszt...
.....és állasz
egysegyedül a dulás felett.
Igy álltál mindig, jégverés ha zúdult
Ha hízta rajtok éktelen herék:
Sajnáltál mindig szóra szót,
És ha az örvet nyakadba vetették,
Szótlán szeltesd a rabság kenyereit.
Oda se néztél töröknek tatárnak,
Szemed se rebbent a halálnak,
Csak a markod szorult öködbe némán,
S begyürted a süveged tetjét!

/ Sik S. : Oda a paraszthoz. /

De ha még a földjéről is kiköngetik a föld népét a törökviszonyok és a balkáni erőszak, kialszik az utolsó szívárvány is.

Ideje azonban, hogy bocsánatot kérjek a k. olvasótól, hogy ilyen nem krónikába való tapasztalatokat is beoptam. De azon egy hét tengernyi élményéből ez egy csepp és kisebb cspet nem tartalmaz szivemben.

Végül még a hét végén ellátogattam Jászberénybe, hogy az első áldásomat adjam drágalátos öcsémre, ki az ottani ferences

főiskolának bölcsellettan hallgatója. Az új klerikát szépségé-
fölösleg dicshimnusz zengenem, hisz aki látta, úgy is tud-
ja, milyen, aki meg nem, annak úgy sem tudnám eléggé ecsetel-
ni. A szivélyes fogadtatást pedig szívembe zártam. 22.-én ér-
tem haza és már P. Tecfilt már itthon találtam. Egyben a stu-
dium rendes fclvásáról értesülök és, hogy a Veni Sancte már
hétfőn volt P. Ciprián nevenapján, akit a klerikusok meleg
ünnepléssel köszöntöttek föl. Amde meglátszik, hogy naplóm hi-
ányos, mert később tudtam meg, hogy távollétem alatt kirándú-
lás is volt, amelynek főnevezetessége, hogy az új műszaki ve-
zető, fr. Vilmos főzött. Sajnálom, hogy többet nem írhatok
róla.

Oktoóber.

4. Az ifjusági énekkar megerősítve P. Ciprián és a Kán-
tor segítségével három gyönyörű polifon énekkel mutatta meg
tiszteletét sz. Ferenc Atyánk iránt, elköltözésének ünnepén.
A megelőző nagymisén sz. Pál Miséjét énekelte a kar gregorián
betétekkel.

7. Szüret! Természetes, hogy sikerült, mint szokott
volt. A régi erőket újak pótolták és a kiváló erők kis kert-
ünk szőlőjével gyorsan elbántak. Minden pompásan sikerült.

14. Délután kis séta keretében ellátogattunk a mindnyá-
junk előtt ismert Király Feri bácsi szőlőjébe, ahol vigan
folyt a szüret. A jó Feri bácsi főleleveníte a régi tradíció-
kat, amelyek teljességéhez hozzátartozik a kis barátok meg-
vendégelése is, ne mert szüret csak egyszer van egy évben, az-
az három évben /a fagy miatt/ és így ez őszi ünnepség annál
ürvendetesebb volt.

17. Kirándulás a Szent Anna kápolnához. A megszokottól
eltérőleg csak későn és palliumokkal felfegyverkezve indultunk
utak. Az avarszinü őszi levélhullásba temetkező Mátra ily
kellemes élvezetet csak ritkán kínál vendégeinek. Minden az
elmulás képét mutatta, csak a közhangulatban lüktetett tavaszi
élelenség. Csak most tudtuk meg, hogy össze is lehet jó ki-
rándulást rendezni. Remélhetőleg az ilyen nagyszerű élvezete-
ket kínáló Mátrához nem leszünk a jövőben sem hűtelenek!

ÜZENETEK.

Hálás szívvvel köszönjük meg P. Valérián gyüdi házfőnök urnak, a nekünk szinte szokatlan ajándékát. Még augusztusban megtudtuk, P. Provinciálistól, hogy az erre nagyon is rászoruló M. Umbriának 100 pengőt adományozott. A jó Isten, akit kérünk, hogy fizesse vissza a jó Házfőnök atya jóságát, bizonyára talál is jobb módot, mint mi, akik méltóképen megköszönni sem tudjuk. Jótevőink közé soroljuk őt és imáiba zárjuk.

Ugyanilyen szívből jövő hála illeti meg P. Jeromos és P. Krizánt házfőnököket is, akiknek jóvoltából könyvtárunkat ismét gazdagíthattuk. Megrendeltük a következő könyveket:

Dr. Tóth Tihamér: Szentbeszédék Krisztus királyságáról.

Dr. Marcell Mihály: A katolikus nevelés szelleme.

Dr. Schütz Antal: Az ige szolgálatában.

Dr. Czapik Gyula: A vasárnapi evangéliumok kapcsán.

Dr. Karácsonyi János: Szent László király élete.

Dr. Mihályfi Ákos: Szűz Mária az Oszövetségben.

Dr. Sik Sándor: Sarlósboldogasszony.

" " " : Maradék magyarok.

" " " : Zsoltárfordítás.

Pakocs Károly: Lélekzuhanás.

Jaques Peicard: Egy apa regénye.

Meszlényi Zoltán: Házassági köteléki perek az egyházi bírászkodásban.

Tóth Kálmán: A parabolázó Jézus nyomán.

" " : Szentföld és a Szentírás.

Tolnai Vilmos: Magyarító szótár.

Mécs László: Vigasztaló.

Harsányi Lajos: De profundis.

Pakocs Károly: Lélekország.

M. Crow.: Corleone.

Székely László: A szirtnek álma van.

Ezenfelül Quarachiból: A bibl. Franciscana medii aevihet kötetét és Dun Sectus et Sancta Sedes c. füzetecskét hoztunk meg. Ide soroljuk P. Secretarius nem kis értékű ajándékát a : Sinica Franciscana első kötetét.

De nem feledkezhetünk meg egy régi ismerősünkről ft. Gedecn Sándor sumonyi plébános Urról sem, aki az első szám megküldése után 10 pengőt küldött az Umbria céljaira " a r é g i s z e r e t t e l ". Most is oly jóságos tehát, mint azelőtt volt hozzánk, mikor még mint pécsi gimnazistákat látott vendégül falujában. A Jó Isten fizesse meg!-

S z o m b a t h e l y :A régi hagyományokon haladó és arra továbbépítő újabb munkaerőknek hasonló kitartást és sikert kíván a M. Umbria.-

V a j d a h u n y a d :Édestestvér jött meg! nem idegen! Nem talált hideg, elzárkózott szivekre, sovíniszta bírálókra, féltékeny vetéltársra. A sokáig beburkolódzott, elrejtett bimbó virágba omlott, kitárta szépséges szirmait. Szép az, hacsak egyszerű tavaszi előhírnök is. Édes illata Umbriát sejtet, ferences virágokat, édes mézet, virágban pompázó tavaszt, fényes jövőt, talán végnélküli nyarat. Elsők akarunk lenni megszeretésében, testvér-szível való megértésében. Mily régen vártuk már ezt az Önökhöz méltó lépést. Ha vesztettünk is, sokkal többet nyert egy testvér provincia ifjusága. Kedves ajánlatuk önzetlen szívet árul el. Ezután is egyek leszünk.

Munkák beküldésének határideje:
dec. 1.

TARTALOM.

ODAVÁGYOM...Vers. fr. Celesztin.....	1.0
EBY ÉNEKIO PASSIFLORA VIRÁGHERVADÁSA. fr. Szilveszter..	3."
GÁRDONYI GÉZA VILÁGNÉZETE MŰVEIBEN. III. fr. Kolumbán..	19."
KRITIKAI REÁLIZMUS. fr. Krizosztom.....	30."
SZÜZ MÁRIA ÉS A PAPI ESZMÉNY. fr. Ince.....	49."
A "FEKETE KABÁT" OHAJA. fr. Tarzicius.....	54."
KRONIKA..P. Kapisztrán.....	74."
ÜZENETEK.....	82."

-